

Helsepartiet

Verdighet, omsorg og respekt

Stortingsprogram

2021-2025

for et friskere Norge

Innhold

1. ET VALG AV VERDIER	5
Helsepartiet er et verdiparti	5
Demokratiet slår sprekker	5
Involvering – ikke bare inkludering	7
2. FOR ET FRISKERE NORGE	9
Helsepartiets visjon: Norge skal ha Europas friskeste befolkning innen år 2030	9
Forebygging lønner seg mest	9
Norge skal ha verdens beste offentlig finansierte helsevesen	9
Rehabilitering / habilitering må sikre at alle kan leve gode liv	10
Et friskere Norge er mer enn bare en frisk befolkning	10
Helsepartiet på Stortinget	10
3. LANGSIKTIGE ØKONOMISKE MÅL - helhet, investeringer og samfunnsøkonomi	11
Byråkratene har stor innflytelse, og økonomene i Finansdepartementet har størst innflytelse	11
Større fokus på samfunnsoppgavene	11
Befolkningen er Norges egentlige nasjonalformue	11
En mer rettferdig skatte- og avgiftspolitik	12
4. ORGANISERING OG LEDELSE AV OFFENTLIG SEKTOR	13
Helsevesenet	13
Omstrukturering av offentlige oppgaver	14
NAV	15
5. HELSE - helsetjenestene er velferdssamfunnets bærebjelke	16
Helsepartiet har helse som hovedsak	16
Fjerne merverdiavgift på reseptbelagte medikamenter og alternativ behandling	16
Kampen om sykehusene	17
Helseforetaksmodellen må avvikles	17
Koronapandemien, sykehuskapasitet og beredskap	18
Ja til samarbeid – nei til samhandlingsreformen	18
Fastlegeordningen	19
E-helse	19
Frist for utredning	19
Psykisatri i krise	20
Gjemte og glemte pasientgrupper	21
Pasienters behov for helsehjelp må være førende for helsetilbudet	21
Tennene er en del av kroppen	21

<i>Legemidler – tilgjengeligheten må sikres</i>	22
<i>Legge ned Beslutningsforum for nye metoder, og sikre retten til nødvendig helsehjelp</i>	22
<i>Rett til eksperimentell legemiddelbehandling for kronisk syke med kort forventet levetid</i>	23
<i>Satsing på forebygging, behandling og rehabilitering</i>	24
<i>Et individtilpasset kosthold for bedre helse</i>	24
<i>Vaksiner redder liv</i>	25
<i>Vaksinering skal i hovedsak være frivillig</i>	26
<i>Vaksinepass vil skape falsk trygghet</i>	26
<i>Bedre helse for eldre</i>	26
6. VELFERDSSAMFUNNET	28
<i>– vi får etter behov og yter etter evne</i>	28
<i>Helsepartiet vil bevare og styrke velferdssamfunnet</i>	28
<i>Velferdssamfunnet gir etter behov</i>	28
<i>Alle skal ha mulighet for å arbeide</i>	29
<i>Økonomisk sikring ved inntektsbortfall</i>	29
<i>Situasjonsbetinget borgerlønn</i>	30
<i>Alderspensjon</i>	30
<i>Uføretrygd</i>	30
<i>Arbeidsavklaringspenger</i>	31
<i>Bostøtte</i>	31
<i>Den tredje sektor</i>	32
7. BARN, FAMILIE OG PÅRØRENDE	33
<i>- fra fødsel til fullført skolegang</i>	33
<i>Et godt liv – forutsetter en god start på livet</i>	33
<i>Svangerskap, fødsel og barsel</i>	33
<i>Økonomisk støtte ved fødsel og adopsjon</i>	34
<i>Økt valgfrihet i foreldrepermisjonen</i>	35
<i>Tid og økonomi – nødvendige goder for barn og foreldre</i>	35
<i>Lek og læring i barnehagene - i skolen, 6-års-reformen og SFO</i>	37
<i>Undervisning tilpasset den enkelte elev</i>	37
<i>Større frihet og tillit til skolen og skolens ansatte</i>	38
<i>Utvikling av sosiale ferdigheter, fellesskapsfølelse og demokratiske verdier</i>	38
<i>Skolen – skal være en arbeidsplass hvor alle ansatte trives og opplever mestring</i>	39
<i>Faglig innhold tilpasset næringsliv og samfunn – måling av resultater</i>	39
<i>Når barnet ikke får den omsorgen barnet trenger</i>	40

<i>En bedre hverdag for syke barn, deres familier og pårørende</i>	41
8. DEN TREDJE ALDER - – Et godt liv som pensjonist	42
<i>Frivillighet eller en senior-karriere?</i>	42
<i>Helsepartiet vil revidere pensjonsreformen</i>	42
<i>Bo hjemme, i omsorgsbolig eller på sykehjemmet</i>	43
<i>Livsløpskvalitet</i>	44
<i>En verdig avslutning i livets siste fase</i>	44
9. KULTUR.....	45
<i>- for folkehelse, livskvalitet, tilhørighet og samhold</i>	45
<i>Investering i kultur er å investere i forebyggende helse og god rehabilitering</i>	45
<i>Kultur skaper levende lokalmiljøer og arbeidsplasser</i>	46
<i>Kultur og fysisk aktivitet</i>	46
<i>Kultur som motivasjon og basis for læring</i>	47
<i>Kultur er samfunnsutvikling, kulturarv og kulturlandskap</i>	47
<i>Når livet er krevende, kan kulturen være det viktigste for livskvaliteten</i>	48
10. SAMFERDSEL - trygg, grønn, rettferdig og fremtidsrettet.....	49
<i>Helsepartiet går imot bompenger</i>	49
11. NÆRING, UTDANNING OG ARBEID - helsefremmende, likeverdig og bærekraftig	51
<i>Like vilkår for alle</i>	52
<i>Det offentlige skal være en god arbeidsplass</i>	52
<i>Alle skal ha tilgang til videreutdanning</i>	52
<i>Forskning og høyere utdanning</i>	53
<i>Forskning - avgjørende for miljø, arbeidsplasser og samfunnsøkonomi</i>	54
<i>Realkompetanse skal tillegges større vekt og gi formell kompetanse</i>	54
12. NATUR OG MILJØ - for liv og helse og alt som lever	56
<i>Respektfull forvaltning</i>	56
<i>Dagens vindkraft er ikke bærekraftig – vi har andre løsninger</i>	56
<i>Utbygging på land</i>	57
<i>Utbygging til havs</i>	57
<i>En fornuftig viltforvaltning til gagn for mennesker og dyr</i>	58
<i>Gjenvinning og sirkulær økonomi er fremtiden</i>	58
<i>Helsepartiet vil ha en grønn byggebransje, med ombruk av spesielt stål og betong</i>	58
<i>Norge skal lede an i kampen mot miljøforurensning</i>	58
13. LANDBRUK, FISKERI, AKVAKULTUR OG REINDRIFT	59
<i>Landbruk</i>	59

<i>Havbruk</i>	59
<i>Fiskeripolitikk med fokus på livskraftige kystsamfunn</i>	60
<i>Reindrift</i>	60
<i>Dyrevern</i>	60
14. JUSTIS - trygge og rettferdige samfunn	61
<i>Forebygging i flere lag</i>	61
<i>Helsepartiet vil ha tilstedeværende politi og en rask straffekjede</i>	61
<i>«Nei, betyr nei»- Helsepartiet vil ha samtykkelov</i>	62
<i>En forebyggende og human narkotikapolitikk</i>	63
<i>Helsepartiet vil styrke domstolene</i>	63
<i>God, rettferdig kriminalomsorg med rehabilitering</i>	64
<i>Arbeidsrett; helse på arbeidsplassen og bedre varslervern</i>	64
<i>Internasjonal rett - EØS</i>	65
15. SAMFUNNSSIKKERHET OG BEREDSKAP	67
<i>Helseberedskap for folk i hele landet</i>	67
<i>Forsvarspolitik</i>	67

1. ET VALG AV VERDIER

Helsepartiet er et verdiparti

Vi vil sikre verdighet, omsorg og respekt for enkeltmennesket. Helsepartiet vil bidra til god helse og høy livskvalitet, med utgangspunkt i den enkeltes forutsetninger.

I Helsepartiet bygger vi vår politikk på folks erfaringer, sunn fornuft, etikk, faglig, vitenskapelig og forskningsbasert kompetanse, menneskeverd, menneskerettigheter og FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK). I dag hviler dessverre mye av rikspolitikken på ovenfra-og-ned-systemer, der enkeltmennesket ofte blir overlatt til å klare seg som best det kan. Vi snur pyramiden. Systemene er til for innbyggerne - ikke omvendt!

Helsepartiet vil sikre innbyggerne de tjenester folk behøver. Samfunnet og helsetjenestene skal forebygge, behandle og rehabilitere. NAV skal hjelpe mennesker som har utfordringer, i og utenfor arbeidslivet. Skolevesenet skal ruste barn for fremtiden, med utdanning og sosial læring. Politiet skal gi folk trygghet innenlands, og forsvaret skal sikre oss mot ytre fiender.

I dag ser vi at deler av kjerneoppgavene må vike for politiske og økonomiske mål, som inntjening i helsetjenestene, sysselsetting og sentralisering. Dette er ikke akseptabelt. Felleskapet skal sørge for løsninger på folks utfordringer.

Helsepartiet finner det uverdigg med modeller, som prioriterer systemet foran innbyggernes behov. Blant disse modellene er Helseforetaksmodellen, New Public Management, Nye Metoder, Beslutningsforum, Nærpolitireformen og NAV. Resultatene fremstilles i hovedsak som økonomiske verdier, mens de menneskelige aspektene settes til side. Helsepartiet vil sikre at resultatene regnes i nytteverdi for innbyggerne. Økonomi er et virkemiddel, men kan ikke være eneste mål.

Brutto nasjonalprodukt og økonomi, står i dag øverst på myndighetenes agenda. Helsepartiet vil ha en ansvarlig økonomi, der innbyggernes livskvalitet prioriteres høyere. Helse er den viktigste forutsetningen for livskvalitet, privat økonomi og samfunnsbidrag. Derfor er investeringer i helse noe av det viktigste nå, spesielt i lys av koronapandemien.

Helsepartiet mener at Norge bør begynne å regne på verdien av brutto nasjonal helse. Ingenting lønner seg mer, enn å investere i helse. Et friskere Norge blir et rikere Norge, både i menneskeverd og i kroner.

Norge styres i dag som om kroner og øre er den høyeste verdi. Selv i et slikt perspektiv, er Helsepartiets politikk den mest fornuftige: Regjeringen rapporterer at 75% av Norges nasjonalformue er verdien av innbyggernes fremtidige arbeidsinnsats. Oljeformuen utgjør kun 2% av nasjonalformuen. Å investere i innbyggeres evne til lønnet og ulønnet innsats, er derfor også den mest økonomisk lønnsomme investering vi kan gjøre. Å investere i helse, er å sikre 75% av nasjonalformuen. Derfor trenger Norge et nytt nasjonalregnskap, der verdien av brutto nasjonal helse er synliggjort og ivaretatt.

Demokratiet slår sprekker

For at demokratiet (folkestyret) skal fungere, må noen grunnleggende mekanismer respekteres. Velgerne avgjør ved valg hvilke partier som skal styre landet. Før valg må de ulike partiene forklare

hvilke virkemidler de vil bruke, og hvilke grupper partiene prioriterer i sin politikk. Helsepartiet har helse som utgangspunkt, på alle politiske områder. Velgerne må vurdere hvilke saker som er viktigst for dem, og hvilke metoder/verdier de vil Norge skal styres etter.

Etter valg må de politiske partiene stå for det de har lovet velgerne. Hvilke metoder og grupper som styrkes, blir avgjort av det styrkeforholdet de ulike partier får gjennom innbyggernes stemmer. Underveis i de fire årene et Storting sitter, må velgerne få godt innsyn i hvordan makten løser sine oppgaver, og etterlever sine løfter. Da kan innbyggerne delta i debatter, og vurdere hvor godt de ulike partiene og politikerne gjør jobben. På bakgrunn av dette, kan velgerne avgi stemme ved neste valg.

Det offentlige Norge burde derfor vise utstrakt åpenhet, om både metoder og valgløfter. Men, de som har makt og myndighet, har blitt mindre synlig, spesielt innen helsesektoren.

Som et resultat av helseforetaksmodellen og New Public Management, ser vi mer autoritære og lukkede systemer, med tilbakeholdelse av informasjon. Avgjørelser tas i lukkede rom, påvirkning av lobby- og PR-byråer, taktisk kommunikasjon, maktkonsentrasjon, rekruttering av meningsfeller, omdømmefokus fremfor fokus på tjenestenes kvalitet, «knebling» av meningsmotstandere, ublue lojalitetskrav, kutt i rettigheter, samt represalier for varslere som påpeker systemsvakheter.

Både globalt og i Norge, øker forskjellene; makt, penger og myndighet samles i mindre kretser. I praksis styres nå det meste av helse-Norge av en håndfull mennesker. Disse fyller sine roller i opptil syv ulike styreverv og lønnede oppgaver, der de samme byråkratene møter hverandre.

For innbyggerne kan det være svært vanskelig å nå frem med klager, argumenter og opplevd virkelighet.

Helseforetaksmodellen legger mye makt og ansvar for helsetjenestene til byråkratiet. I departementet, direktoratet og i de regionale helseforetakene, jobber høyt utdannede og ditto lønnede økonomer, jurister, samfunnsvitere og akademikere, som ikke står til ansvar overfor befolkningen ved valg. Demokratiet har mistet styringen over helsesektoren. Helseforetaksmodellens økonomiske logikk blir bærende for hele styringen, av den sektoren som burde ha helse som høyeste valuta.

Det var Arbeiderpartiet som hasteinnførte helseforetaksmodellen våren 2001. Den ble vedtatt med støtte av Høyre og Frp 6. juni 2001. Helseforetaksmodellen ble innført 1. januar 2002.

Helsepartiet mener helseforetaksmodellen er udemokratisk, og den må fjernes. Helsepartiet mener helsesektoren tilhører innbyggerne, som finansierer og bruker helsetjenestene. Derfor må den være mye mer demokratisk styrt, enn den er i dag. Vi må ha flere helsefagfolk inn i styringen.

Resultatene av dagens samfunnssystemer, er at mange innbyggere føler avmakt og utvikler politikerforakt. Tilliten blir borte. Disse prosessene svekker hele samfunnet. Det haster med å snu utviklingen. Den snuoperasjonen kan velgerne sørge for, ved stortingsvalget i høst. Et sterkere Helsepartiet vil bidra til dette arbeidet.

Helsepartiet vil

- *ha fokus på tjenestene og resultatet for den enkelte.*
- *ha et samfunn bygget på menneskerettigheter og menneskeverd for alle, uavhengig av alder, kjønnsidentitet, hudfarge, helse, funksjonsevne eller livssyn.*
- *sette hensynet til liv og helse for befolkningen høyst.*

- bevare, utvikle og styrke velferdssamfunnet

Involvering – ikke bare inkludering

Helsepartiet mener gode samfunn bygges, når mennesker tar godt vare på hverandre. For å ivareta verdighet, omsorg og respekt for enkeltmennesket, trenger Norge mer åpenhet, inkludering og demokratiske systemer, som ikke diskriminerer mennesker med ulike oppfatninger.

Staten må ta ansvar og lage systemer tuftet på menneskeverdet. Enkeltmennesket må bli inkludert, og har også selv et ansvar for å være deltagende. Vi har alle et felles ansvar for å inkludere og involvere.

Norge er et godt land å bo i for mange, men ikke for alle. Jo mer privilegert du er, jo bedre fremstår Norge. Privilegier kan blant annet komme i form av arv, god økonomi og en sterk helse.

Selv om nordmenn er relativt gode på likestilling, forekommer fremdeles diskriminering på bakgrunn av etnisitet, religion, seksuell orientering, hudfarge, funksjonsevne eller alder m.m.

Mennesker med funksjonsnedsettelse, kan fremdeles ikke delta fullt ut i samfunnet på grunn manglende tilrettelegging. Eldre, syke og innvandrere, blir utsatt for uverdigg behandling, og får ikke delta på like vilkår som friske, etnisk norske. Noen innvandrere i Norge, får ikke selv velge sin livspartner.

Sykdom og fattigdom fører også til utenforskap og ensomhet.

På noen områder blir menn diskriminert. Undersøkelser avdekker at gutter i skolen blir systematisk nedvurdert i alle fag, bortsett fra i gymnastikk. Noen menn opplever diskriminering i barnevernssaker. På andre arenaer blir fremdeles kvinner diskriminert. Kvinners lønn er kun 87,6% av mannens. Diskriminering er uakseptabelt.

Diskriminering og tap av mestring, fellesskap og inntekt, kan gi fysiske og psykiske lidelser. Helsepartiet vil at myndighetene skal ta aktive grep for å forebygge ensomhet, ungdomskriminalitet, vold i nære relasjoner, psykiske problemer, utenforskap og selvmord.

Helsepartiet jobber for å fremme rettferdighet, frihet og trygget for alle, uavhengig av etnisitet, religion, kjønn, seksuell orientering, kjønnsidentitet, alder, diagnose eller funksjonsnivå. Inkludering, involvering og toleranse for ulikheter, vil hindre diskriminering.

Likestilling, likeverd og inkludering, skal gjelde også internt i ulike trossamfunn. I Norge gjelder norsk lov. Vi vil ikke akseptere utdanninger, arbeidssteder eller aktiviteter, som ikke arbeider for de norske verdiene; likestilling, verdighet for alle og retten til å velge utdanning, yrke og partner selv.

Inkludering, involvering og fellesskap, er viktig for fysisk og psykisk helse. Helsepartiet har null-toleranse for mobbing og diskriminering. Det er også myndighetenes oppgave å stimulere til aktiv involvering, slik at enkeltmennesket selv kan ivareta egne og samfunnets interesser.

Helsepartiet vil jobbe for økt likestilling i minoritetsmiljøer der kvinner og jenter blir utsatt for negativ, sosial kontroll.

Mennesker med funksjonsnedsettelse skal få leve aktive og selvstendige liv, og ikke ekskluderes fra samfunnet. Funksjonshemmede skal anerkjennes som likeverdige innbyggere.

BPA (Personlige bruker assistenter), er et viktig likestillingstiltak for mennesker med funksjonsnedsettelse. BPA blir dessverre ofte kun sett på som helsehjelp og omsorg. BPA er nødvendig for sikre funksjonshemmede rett og mulighet til å leve uavhengige liv, og delta i samfunnet. Mennesker med funksjonsnedsettelse skal ha lik rett til bistand fra BPA (personlig bruker assistent), uavhengig av hvor i landet de bor.

Helsepartiet vil

- *innarbeide FN-konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter (CRPD) i norsk menneskerettighetslov, og ratifisere tilleggsprotokollen som sikrer mennesker med funksjonsnedsettelse individuell klagerett.*
- *gi funksjonshemmede over 67 år rett til BPA (personlig bruker assistent).*
- *øke kunnskapen om hvordan mennesker med funksjonsnedsettelse diskrimineres i samfunnet, og motarbeide dette aktivt.*
- *sikre finansieringen av aktivitetshjelpemidler, slik at mennesker med funksjonsnedsettelse kan delta i idrett og andre aktiviteter.*
- *at staten fortsatt tar sitt økonomiske ansvar for ressurskrevende tjenester.*
- *sikre kunnskap i kommunene om funksjonshemmedes menneskerettigheter.*
- *sikre at universell utforming er en del av all samfunnsplanleggingen, slik at ikke dører, fortauskanter og lignende, hindrer deltagelse.*
 - *øke bevilgningene til ettermontering av heiser i lavblokker.*
 - *stoppe uthulingen av plan- og bygningsloven som nasjonalt lovverk.*
- *gjøre det mulig å ferdes med bil for bevegelsehemmede, ved å gi mennesker med funksjonsnedsettelse rett til å kjøre på ellers bilfrie områder, samt opprette flere parkeringsplasser for denne gruppen. Vi vil også senke terskelen for at innbyggerne kan få HC-bevis som gir rett til kjøring og parkering.*
- *at barn og unge ikke skal tas ut av ordinær undervisning, mot egen og foresattes vilje. Alle, også barn med funksjonsnedsettelse, skal som utgangspunkt ha tilbud om å gå på sin nærscole.*
- *evaluere krisesentermodellen med sikte på å styrke den. Vi vil sikre at voldsutsatte ikke møtes med tidsbegrensning for opphold. Det skal være gratis å bo på krisesenter.*
- *sikre nødvendig helsehjelp, oppfølging og bistand til mennesker som lever med en kjønnsidentitet, som ikke er i overensstemmelse med biologisk kjønn.*
- *stille krav om at religiøse ledere i trossamfunnene behersker norsk språk.*
- *hindre at foreldre sender norske barn til utlandet, der barna utsettes for brudd på norsk lov, og intensivere innsatsen med å sikre at barn ikke blir sendt til utlandet, for å læres opp i kultur, som bryter med norsk lov og norske verdier.*
- *at alle som bor i Norge, skal få tilgang til opplæring i norsk språk og norsk lov.*
- *at enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere, også skal få mulighet til å ta utdanning, og kunne bidra i samfunnet.*
- *sikre at alle som oppholder seg i Norge, enten de kan dokumentere rett til gyldig opphold eller ikke, har rett til nødvendig helsehjelp, uavhengig av andre omstendigheter. Dette er også for å beskytte den norske befolkningen mot eventuelle smittsomme lidelser.*
- *at barn av norske foreldre skal ha samme krav på beskyttelse gjennom norske myndigheter, uansett hvor i verden de befinner seg.*
- *forby kjønnslemlestelse av barn, både jenter og gutter.*
- *arbeide internasjonalt for å bekjempe menneskehandel.*
- *gjøre byer og tettsteder hyggeligere og tryggere med opplyste gater, plasser og parker, inviterende benker og sosiale arenaer. Veier, fortau, gang- og sykkelveier, skal være godt vedlikeholdt hele året. Det skal være framkommelig og trygt å ferdes for alle.*

Omsorg for hverandre er lønnsomt, for enkeltmennesket, samfunnet, arbeidslivet og for økonomien.

Helsepartiet vil skape et friskere Norge. Det lønner seg for alle.

2. FOR ET FRISKERE NORGE

Helsepartiets Stortingsvalgprogram for 2021-2025 heter «For et friskere Norge».

Helse er grunnleggende for ditt og mitt liv. En frisk befolkning er også en forutsetning for et bærekraftig samfunn. Men, dessverre blir stadig flere nordmenn kronisk syke og uføre. Ved utgangen av 2019 var 364.000 nordmenn uføretrygdet. I 2019 ble 2/3 av et helt årskull uføretrygdet. Dette går ut over enkeltmennesker og samfunnet. Statens utgifter til uføretrygd har økt, fra 60 milliarder kroner i 2013 til 100 milliarder kroner i budsjettet for 2020, før pandemien påvirket oss. Statens forventede kostnader til uføretrygd, arbeidsavklaringspenger og sykepenger, er nå like høye som våre samlede årlige utgifter til spesialisthelsetjenesten. Dette kan ikke fortsette.

Hvis Helsepartiet skal lykkes med å skape et friskere Norge, må vi tenke nytt, og velgerne må støtte opp om denne politikken, for å få til fornuftige og gode løsninger. Vi må sikre folks helse på en bedre, mer effektiv og pasientvennlig måte.

Visste du at befolkningens samlede fremtidige arbeidsinnsats utgjør 75% av Norges nasjonalformue? Å sikre enkeltmenneskets helse, er å sikre Norges økonomi og innbyggernes fremtid.

Helsepartiets visjon: Norge skal ha Europas friskeste befolkning innen år 2030

For å få den friskeste befolkningen i Europa, må helsemyndighetene tenke nytt og annerledes om forebygging, behandling og rehabilitering/habilitering. Det er nødvendig å utfordre utdaterte «sannheter», autoriteter og dogmer - både faglige og politiske.

Helsepartiet vil sikre et bedre og mer humant helse- og omsorgsvesen, med stor takhøyde og toleranse for ulike tilnæringsmåter, for å oppnå Europas friskeste befolkning innen 2030.

Forebygging lønner seg mest

Helsepartiet tenker nytt for å forebygge sykdom og hindre forverring av lidelser. Det er, for eksempel, på høy tid å utfordre de 50 år gamle kostholdsrådene fra norske myndigheter. Det er viktig å innse at folk er så forskjellige, at ulike mennesker trenger ulike råd.

Helsepartiet har idéer om hvordan vi kan legge til rette for, at hver og en får anledning til å ta best mulig vare på egen helse.

Norge skal ha verdens beste offentlig finansierte helsevesen

Norske helsekøer vokser, fordi det offentlige behandlingstilbudet kuttes. Å stå i helsekø er kostbart, både for den syke, og for samfunnet.

Helsepartiet tenker nytt for å kunne behandle flere. Private aktører har mye ledig kapasitet, og personer med god økonomi eller private helseforsikringer, benytter seg av disse. Dette reduserer kostnader for de offentlige helseforetakene, som på denne måten har en økonomisk fordel av lange køer. Dagens organisering av helsevesenet stimulerer altså til et stadig mer todelt helsevesen. Det forventes av land med solid økonomi, at hele befolkningen får gode helsetjenester. Helsepartiet vil åpne for en lovregulert tilgang av både offentlige og private leverandører av helsetjenester.

For å avvikle helsekøene, vil Helsepartiet ha et behovsbasert helsevesen, der pengene følger pasientene. I dag har alle en lovfestet rett til behandling gjennom Folketrygden.

Helsepartiet vil øke antall avtalespesialister, og sikre dem levelige takster. Flere polikliniske og dagkirurgiske prosedyrer er i dag - nærmest av gammel sedvane - forbeholdt sykehusene. De regionale helseforetakene har i realiteten monopol på spesialisthelsetjenester. Dette hindrer arbeidet med å gi pasientene den beste, billigste og raskeste helsehjelpen. Denne organiseringen har også ført til at ressurskrevende pasienter kan oppleve å bli forsøkt avvist, både av helseforetakene og kommunene.

Våre politikere har gjennom helseforetaksmodellen, overlatt styringsansvaret til helsebyråkrater. Dette er et demokratisk problem. Helsepartiet vil sørge for at helse igjen blir politikernes ansvar.

Norge har vært blant de siste land i Europa å tilby ny, innovativ eller kostbar behandling. Dette er ikke til pasientenes beste. Når medikamenter får medisinsk markedsføringstillatelse, må de straks bli tatt i bruk i Norge. Kostnadene for legemiddelbruk må organiseres slik, at de regionale helseforetakene ikke tjener på å utsette bruken av ny og innovativ medisin.

Dersom norske pasienter ikke får tilfredsstillende helsehjelp i Norge, har de ifølge EØS-regelverket rett til å få helsehjelp i EØS-området, bekostet av Folketrygden. Denne retten brytes i dag. Det er en skandale på linje med NAV-skandalen. ESA (kontrollorgan for EØS-avtalen) vil stevne Norge for dette i 2021. Helsepartiet mener Norge må slutte å bryte EØS-avtalen, som å nekte innbyggerne denne retten.

Rehabilitering / habilitering må sikre at alle kan leve gode liv

Både rehabilitering og habilitering må legge til rette for at alle skal kunne mestre sine liv best mulig, på egenhånd, eller med egenkontroll. Mestring skaper deltakelse i samfunnet, og god helse. En slik investering skaper gode liv, og bidrar til at hver og en blir friskere, selv om man lever med kronisk sykdom eller funksjonsnedsettelse. Dette vil bidra til at flere kan delta i, og videreutvikle det norske samfunnet.

Et friskere Norge er mer enn bare en frisk befolkning

For å nå Helsepartiets visjon om Europas friskeste befolkning innen år 2030, må også omgivelsene være friske - alt fra miljø og mat, til skole og forsvar.

Helsepartiet på Stortinget

For at Helsepartiet skal bidra til å skape et friskere Norge, må vi få plass på Stortinget. Du kan gi oss den muligheten ved å stemme på Helsepartiet i 2021.

3. LANGSIKTIGE ØKONOMISKE MÅL - helhet, investeringer og samfunnsøkonomi

Alle regjeringene de siste tjue-tretti årene, har hatt ambisjoner om å effektivisere forvaltningen. Et tydelig resultat, er en fristilling av mange etater og offentlige virksomheter, slik at virksomhetene ikke lenger er direkte underlagt politisk styring. Som et ledd i denne effektiviseringen, blir mange virksomheter styrt etter prinsippene for New Public Management. I Europa har stadig flere land gått vekk fra New Public Management som styringsmodell for helsesektoren. Forskning viser at det økonomiske fokuset i denne modellen, overstyrer formålet med sykehusenes oppgave.

Byråkratene har stor innflytelse, og økonomene i Finansdepartementet har størst innflytelse

Byråkratets usynlige makt må debatteres og utfordres i mye større grad. Samfunnet har blitt stadig mer komplekst. Det har medført et større forvaltningsapparat, og økt offentlig pengebruk. Politikerne lener seg i større grad enn før, på vurderinger og faglige råd fra byråkratene, som dermed får legge premissene for politiske beslutninger.

Mål og resultatstyring (MRS) ble nedfelt som det grunnleggende styringsprinsippet, da [«Regelverk for økonomistyring i staten»](#) ble innført i 2003. Hensikten er først og fremst å ha kontroll med at statens utgifter er i tråd med Finansdepartementets hovedoppgave. Dette har svekket de øvrige departementenes styringsansvar. Formålet med oppgavene har måttet vike, og økonomisk kontroll har blitt det overordnede målet.

Et ytterligere problem ved den økonomiske styringen, er «silotenkingen». Kostnader på en budsjettpost, kan gi inntekter eller reduserte kostnader på andre budsjettposter, noe det blir tatt lite hensyn til. Når rundt 100 milliarder kroner av statsbudsjettet går til uføretrygd, 40 milliarder til sykepenger og 28 milliarder går til arbeidsavklaringspenger, er det mulig å se for seg at raskere og bedre helsehjelp kan gi store reduksjoner i disse utgiftene.

Større fokus på samfunnsoppgavene

Helsepartiet ønsker et samfunn, hvor de ulike institusjoners oppgaver blir det mest sentrale, ikke et hovedfokus på økonomiske mål. Innen helsevesenet må resultatstyringen være på pasientenes premisser – rask og riktig behandling. Kostnader må vurderes helhetlig i et samfunnsøkonomisk perspektiv, slik at alternative kostnader og gevinster inkluderes.

Befolkningen er Norges egentlige nasjonalformue

Mange av Helsepartiet sine forslag i dette programmet vil medføre utgifter utover rammen av et vanlig statsbudsjett. På sikt vil investeringene i befolkningens helse og utdanning føre til at flere kommer i arbeid, betaler skatt, og i mindre grad belaster fellesøkonomien i samfunnet. Å holde flest mulig i arbeidsfør alder friske, slik at de kan delta i arbeidslivet, er den enkeltfaktoren som har størst betydning for norsk økonomi. Hele 75 % av nasjonalformuen er vår felles, fremtidige arbeidsinnsats. Derfor er det viktig at flest mulig kan bidra mest mulig.

Å investere i bedre helsetjenester, er den beste investering den norske stat kan gjøre. Det krever omlegging fra reparasjon og skadehåndtering, til mer forebygging, raskere behandling og rehabilitering.

Helsepartiet vil

- innføre en ny styringsmodell, som erstatter «Mål- og resultatstyring».
- synliggjøre at utgifter til helse og utdanning fremstår som investeringer, og ikke bare som kostnader
- utrede alternative kostnader og alternative gevinster, både økonomiske og ikke-økonomiske.
- utfordre handlingsregelen, og bruke mer oljepenger når tiltakene på sikt er lønnsomme for samfunnet.

En mer rettferdig skatte- og avgiftspolitik

Dagens regjering har gitt skattelette til de rikeste - anslått til 25 milliarder kr, og hundre ganger mer til de rike enn til gjennomsnittsnordmannen - samtidig som de har redusert sosiale ytelser til mennesker med helseproblemer. Helsepartiet ønsker å reversere disse usosiale kuttene, og rette opp den urettferdigheten som trygdede og pensjonister har blitt utsatt for, i form av en dårligere pensjonsordning, og underregulering av Grunnbeløpet.

Helsepartiet ønsker å holde det samlede skattetrykket omtrent på dagens nivå, men går inn for å redusere inntektsskatten for de laveste inntektsgruppene, og ha en høyere inntektsskatt for de med de høyeste inntektene. Altså en mer progressiv inntektsskatt.

De som har mye, må bidra mer.

Helsepartiet vil

- redusere inntektsskatten for de med de laveste inntektene, og øke inntektsskatten for de med høyere inntekter. Det kan gjennomføres ved å redusere trinnskatt for lave inntekter, og øke for høye inntekter.
- beholde formuesskatten, med et bunnfradrag på 100G (10,1 millioner kroner).
- vri en del av beskatningen over til en nasjonal eiendomsskatt med sosial profil.
- ha høyere beskatning av forbruk, og bruke avgiftspolitikken mer målrettet.
- hindre all bruk av skatteparadiser, og arbeide for at bedrifter betaler skatt ut fra aktiviteten bedriften har i landet.
- fjerne kildeskatten for nordmenn som bor i utlandet.

4. ORGANISERING OG LEDELSE AV OFFENTLIG SEKTOR

Samfunnsoppgavene til offentlig sektor, må gjenspeiles i de faktiske mål for de ulike delene av offentlig sektor. Helsevesenets oppgave, som er å dekke befolkningens behov for god helsehjelp, lar seg vanskelig måle gjennom hvor mye man kutter i kostnader, eller hvor mange minutter som kan spares i ulike arbeidsoperasjoner.

Enhetlig ledelse ble innført med henvisning til et behov for plassering av ansvar. I utgangspunktet burde dette være del av en kvalitetssikring, for å sikre at pasienter får både rettidige og gode helsetjenester. Historier fra både helsepersonell, og pasienter med deres pårørende, avkrefter at en slik ledelsesmodell bedre sikrer pasienter god og rettidig hjelp, når behovet er der. Helsepersonell melder om at den nye organiseringen medfører mye administrasjon, og derigjennom mindre pasientbehandling. Fokus er dreid fra kvalitet til kvantitet. Med andre ord ble det som kan telles og måles, indikatorer for hva som gir verdi i organisasjonen.

Som pasient er man først og fremst opptatt av å få god helsehjelp og omsorg, når behovet oppstår. Kvaliteten på diagnostisering, behandling eller rehabilitering, kan ikke like enkelt måles og telles. Her møtes både pasient og helsepersonell om felles mål, men det er en fare for at det vil gå ut over kvaliteten på tjenestene, når helsepersonell vurderes ut fra faktorer, som ikke nødvendigvis gjenspeiler kvaliteten på tjenestetilbudet.

Mål- og resultatstyring er et lovfestet prinsipp for styring i staten. Den er inspirert av styring og prinsipper i privat sektor. Problemer og interessekonflikter oppstår, når målene ikke samsvarer med samfunnsoppgavet.

Flere benytter begrepet New public management (NPM), når de skal beskrive dagens organisering og styring av offentlige virksomheter. Helsepartiet mener at offentlig sektor må styres av mer tillitsbaserte ledelsesprinsipper, av hensyn til de ansatte, som hver dag gjør sitt ytterste til det beste for pasientene og brukerne av offentlige tjenester.

Helsepartiet vil

- at det må være samfunnsoppgavet til de ulike deler av offentlig sektor, som må være førende for utvikling av tjenestene.
- fjerne det meste av New Public Management i Norge, både når det gjelder ordningene og tankegangen/ideologien bak.
- at ansatte i offentlig sektor skal anerkjennes for sin kompetanse, og involveres i utvikling av tjenestene
- .at det skal være trygt å varsle om uheldige forhold og ytre sine meninger, også for offentlig ansatte

Helsevesenet

Helsetjenesten må dimensjoneres etter behov. I tillegg må det være kapasitet for akutte og uforutsette hendelser – herunder samfunnsberedskap.

Helsepartiet ønsker primært en annen organisering av helsetjenestene i Norge. Vi vil legge om, slik at primær- og spesialisthelsetjenester organiseres på samme forvaltningsnivå, gjerne organisert rundt et lokalsykehus. Faglige vurderinger med behandlende lege som ansvarlig, skal gi pasientene rett til ulike helsetjenester. Politisk ledelse i fylkene, skal være ansvarlig for at innbyggerne får forsvarlige og gode tjenester.

Alle helsetjenester bør organiseres og finansieres på fylkesnivå, med overordnet politisk styring, rammefinansiering, med stor autonomi og budsjettansvar på de enkelte helseinstitusjonene.

Helsepartiet går imidlertid ikke inn for, at alle helse- og omsorgstjenester må produseres av offentlige aktører. Vi har tro på at alle gode krefter må samarbeide. Siden kapasiteten i det offentlige er for liten i dag, kan både ideelle og kommersielle aktører, samt tjenester i utland, være gode og nødvendige. Tjenestene skal finansieres av det offentlige, uansett om de utføres av det offentlige, ideelle, private eller utenlandske aktører.

Inntil en slik helsereform (et forvaltningsnivå) er gjennomført vil Helsepartiet

- ha statlig finansiering av eldreomsorgen.
- tillate private og ideelle aktører å drive sykehjem og andre heldøgnsinstitusjoner, men ha strenge regler for godkjenning av aktører. Dette må til, blant annet fordi det offentlige ikke har nok sykehjems plasser, omsorgsplasser, rehabiliteringsplasser og andre heldøgnsstilbud til å dekke behovet. Vi vil altså dekke behovet for plasser på samme måte som vi fikk dekket barnehageetterspørselen.
- yte rammefinansiering til godkjente, private, heldøgns helseinstitusjoner, på samme nivå som de offentlige.
- sørge for at økonomiske hensyn ikke trumfer medisinskfaglige hensyn ved tildeling av tjenester. Pasienten/brukeren skal ha rett til tjeneste basert på en faglig vurdering av behov.
- at pasienten/brukeren skal, etter å ha fått rett til en heldøgns helsetjeneste, selv velge behandlingssted eller bosted. For faste plasser på sykehjem, skal egenbetalingen være basert på inntekt slik som nå.
- utrede nivået på egenbetalingen for samboende, når en av partene må på sykehjem.
- sørge for at samboere får være samboere, også på institusjon, når dette er ønsket av begge. En friskere ektefelle vil være til støtte og hjelp, både for pasient og ansatte.

Omstrukturering av offentlige oppgaver

Vi har nettopp hatt en stor og kostbar regionreform, med sammenslåing av fylkene. Helsepartiet vil flytte oppgaver fra kommune og stat til fylkene. Mange kommuner i Norge er for små til å drive primærhelsetjeneste, barnevern, familievern og omsorgstjenester, på en optimal måte. Disse funksjonene bør vurderes flyttet til fylkene.

Staten har ikke lyktes med NAV, helseforetakene eller Bufetat. Vi har fått store, kostbare byråkratier, med lag på lag av overbetalte direktører og informasjonsrådgivere, mens hensynet til innbygger, pasienter og klienter er dårligere ivaretatt.

Det bør vurderes overføring av ansvar for drift av sykehus, barnevern, familievern, veier og arbeidsmarkedsetaten, til fylker og kommuner. Staten skal påse at helse og velferdstjenester driftes etter nasjonale og internasjonale faglige standarder.

Helsepartiet vil omstrukturere spesialisthelsetjenesten, til mer demokratisk styring, desentralisere offentlige arbeidsplasser og bidra til redusert press på det sentrale østlandsområdet. Slik kuttes unødig stats- og helseforetaksbyråkrati, samtidig som vi sikrer lokal politisk styring og politisk ansvar. Kommunene kan bestå, uansett størrelse.

Helsepartiet vil

- gi fylkesreformen reelt innhold ved å overføre oppgaver som i dag utføres av både kommune og stat, over til de enkelte fylker
- organisere tjenestene slik at alle får individuelt tilpasset hjelp

Mål- og resultatstyringen har vært svært uheldig i NAV, som i resten av offentlig sektor.

Fokus på alt som kan telles, antall saker per konsulent per time og kostnadsstopp er svært dårlig forenlig med NAVs egentlige hensikt: NAV skal hjelpe mennesker i kriser og vanskelige livssituasjoner. NAV har som kjent gjennom media, også hatt måltall på hvor mange de skal ta for trygdesvindler! Sågar på hvor mange som skal politianmeldes. Med NAV-skandalen friskt i minne er det grunn til å spørre om noen har vært litt vel ivrige med å levere på nettopp disse målene. Mål satt ovenfra dekker systemets behov, ikke mottagerens. Slike mål undergraves hensikten med tjenesten.

Helsepartiet vil ha en omstrukturering av NAV. Bruker skal oppleve at Nav gir god veiledning og støtte i alle spørsmål som NAV har ansvaret for.

Organisering av offentlige tjenester må ta utgangspunkt i brukerens behov.

5. HELSE

- helsetjenestene er velferdssamfunnets bærebjelke

Den norske velferdsstaten bygger på tankegangen om at felleskapets ressurser skal omfordes og forvaltes, slik at det kommer alle innbyggerne til gode, med politisk styring og ansvar. Velferdssamfunnet er møysommelig bygget opp gjennom generasjoner. Store strukturelle endringer kan resultere i at det som er bygget opp faller sammen og blir vanskelig å gjenreise. **De offentlig finansierte helsetjenestene, er blant grunnstenene i velferdsstaten.**

Helsepartiet har helse som hovedsak

I sammenlignende undersøkelser av helsetilbud, havner Norge ofte langt ned på statistikken. Det gjelder både tilgang på medisiner og behandling. I Norge står flere hundre tusen pasienter i helsekø. De regionale helseforetakene har ikke lyktes i å få bukt med køene, fordi organiseringer og nedskjæringer prioriteres foran befolkningens behov. Køene øker, sykehjemsplasser og sykehussenger blir lagt ned.

Helsevesenets og regjeringens primæroppgave er å sikre befolkningen et godt helsetilbud.

Å investere i innbyggernes helse, vil lønne seg i form av økt produksjon, økte skatteinntekter og reduserte kostnader til sykepenger, arbeidsavklaringspenger (AAP) og uføretrygd. I tillegg bidrar det til økt livskvalitet for den enkelte.

De offentlig godkjente avtalespesialistene må gis bedre vilkår, slik at de kan ta unna køene for å avlaste sykehusene med for eksempel poliklinisk og dagkirurgisk behandling.

Helsepartiet vil

- fjerne helsekøene.
- modernisere og avbyråkratisere hele helsevesenet.
- øke antall offentlig finansierte avtalespesialister. Avtalespesialistene er avgjørende for å få køene ned raskt.
- sikre avtalespesialister regningsssvarende takster for poliklinisk og dagkirurgisk behandling på samme nivå som for sykehus.
- unngå todeling av helsevesenet, ved å satse på flere offentlig finansierte avtalespesialister
- innføre prinsippet om at pengene følger pasienten, da dette gir større frihet i valg av godkjent behandling.
- øke tilgangen på tverrfaglige smerteklinikker ved flere sykehus og opprettholde smerteklinikker som drives av avtalespesialister utenfor sykehus.

Fjerne merverdiavgift på reseptbelagte medikamenter og alternativ behandling

Den norske stat er en av få i Europa, som legger maksimal merverdiavgift (moms) på toppen av prisen for medikamenter. Dette bidrar også til at prisen på ny og innovativ behandling fremstår 25 % dyrere enn i land det er naturlig å sammenligne seg med.

1. januar 2021 ble nesten alle helsebehandlinger som ikke dekkes helt eller delvis av det offentlige pålagt 25% mva. Helsepartiet, og et flertall av landets helseorganisasjoner, forsøkte forgjeves å forhindre dette.

Helsepartiet mener det skal være fritak for merverdiavgift (moms) på helse, både for reseptbelagte medikamenter og behandlinger.

Helsepartiet vil

- at reseptbelagte medisiner skal fritas for merverdiavgift.
- fjerne vedtaket om 25 % mva på kvalitetssikrede helsetjenester, jfr. alternativregisteret.

Kampen om sykehusene

I dag legges lokalsykehus ned og det bygges nye regionsykehus – som er for små!

Dette er feilslått politikk og viser i praksis at de regionale helseforetakene ikke løser oppgavene ut fra det oppdraget de har fått. Fra nord til sør planlegges og bygges regionsykehusene for små og plasseres utenfor knutepunktene og ikke slik loven krever, nemlig ved knutepunktene hvor blant annet infrastrukturen er. En historie fra det nye Kalnes sykehus, som ligger mellom Fredrikstad og Sarpsborg, illustrerer dette godt: Der ble en hjertepasient gjemt bort på vaskerommet da kong Harald kom for å åpne sykehuset, nettopp fordi dette skulle være et sykehus hvor det ikke skulle ligge korridorpasienter. Allerede første året hadde Kalnes sykehus 4000 korridorpasienter. Slike eksempler finner man fra nord til sør i det nye sykehus-Norge. Ved å legge ned lokalsykehusene, fratar man lokalsamfunnet livsnerven, ved å berøve dem akutthjelp, som fødsel og førstehjelpsinstansen ved ulykker etc.

Helsepartiet vil

- at lokalsykehusenes betydning i sykehusorganiseringen må utredes på nytt.
- at rollefordelingen mellom lokalsykehus og regionsykehus må avklares.
- bygge nye regionsykehus som er store nok til å dekke det reelle behovet.
- pusse opp eldre sykehus der det er den beste løsningen.
- at planene i forbindelse med Aker/Gaustad prosjektet i Oslo, nedleggelsen av Ullevål sykehus, utbyggingen på Rikshospitalet og flytting av psykiatribehandling fra Gaustad til Aker, må utredes på nytt.
- at endringen i sykehusstrukturen i Oslo, vil påvirke sykehusprosjekter negativt i hele regionen, som omfattes av Helse Sør-Øst.
- at sentraliseringstankegangen skal revurderes.
- at utbygging av nye sykehus ikke skal belastes sykehusenes driftsbudsjett, men fullfinansieres over statsbudsjettet.
- når det beregnes bemanningsbehov på barselavdelinger, da skal også den nyfødte telle som pasient.

Helseforetaksmodellen må avvikles

Et av Helsepartiets viktigste mål, er å arbeide for å fjerne helseforetaksmodellen og New Public Management (NPM) i offentlig sektor.

Helseforetaksmodellen ble hasteinnført av Stoltenbergregjeringen i 2001 og ble vedtatt med støtte fra Høyre og Fremskrittspartiet. Staten tok over ansvaret fra fylkeskommunene som eide og forvaltet sykehusene. Det ble opprettet 5 helseregioner (nå 4). Hensikten var at de skulle overta statens oppgaver og ansvar. Det ble opprettet et nytt forvaltningsnivå med de fire regionale helseforetakene, som skulle ha et uavhengig og selvstendig ansvar for å styre spesialisthelsetjenesten.

Hensikten var å få bedre kontroll på økonomien i sykehusene. I praksis har denne modellen vist seg å øke byråkratiseringen. Helseforetaksmodellen har resultert i manglende innsyn for politikere i kommunene, fylkene og Stortinget. Helsesaker lander ikke på politikernes bord, som igjen resulterer i fravær av offentlig debatt om forvaltningen og styringen av helsesektoren. Dette er et demokratisk problem. Helsekøene øker, privat helsebehandling øker og vi er på vei inn i et to-delt helsevesen. Politikerne har overlatt styring og ansvar til de fire regionale helseforetakene. Dette har blant annet ført til nedleggelse av mange lokalsykehus og at nye sykehus bygges for små.

Når økonomi alene blir en målestokk, blir andre verdier fortrent. Verdien av håp, verdighet og omsorg synes å ha gått tapt i økonomisk tankegang. Styringsmodellen New Public Management (NPM), er ikke egnet for å styre helsesektoren.

Helsepartiet vil

- utrede og foreslå en ny form for organisering av spesialisthelsetjenesten.
- at sykehusene må drives etter en forvaltningsmodell, underlagt demokratisk styring, i fylkene.
- ha flere faste stillinger og mindre bruk av konsulenter.

Koronapandemien, sykehuskapasitet og beredskap

Helsepartiet mener koronapandemien har vært en vekker. Den viste at hverken beredskapen eller sykehuskapasiteten, var rustet for en slik pandemi.

Pandemien viste hvor sårbar beredskapen i helsevesenet egentlig er. Nærmere 300 000 pasienter ble avvist i løpet av den første tiden av pandemien. Køene vokste for poliklinisk -og dagkirurgisk behandling, og avslørte sårbarheten i spesialisthelsetjenesten. Derfor haster det med å få flere spesialister ut i offentlig finansiert avtalepraksis.

Norge manglet gode smittevernplaner, oversikt over intensivkapasitet, smittevernutstyr, legemiddellager og respiratorer.

Helsepartiet var tidlig ute og advarte om akkurat dette på sitt landsmøte i 2019 - ett år før pandemien slo til! Motto for Helsepartiets landsmøte i 2019 var «Helse er beredskap og beredskap er helse».

Helsepartiet vil

- at beredskap i helsesektoren skal legges inn under ansvarsområdet til Direktoratet for Samfunnssikkerhet og beredskap.
- at Ullevål sykehus sikres en plass i fremtiden som landets fremste pandemisykehus.

Ja til samarbeid – nei til samhandlingsreformen

At pasientene blir redusert til en uønsket utgift på forskjellige budsjetter, er verken helse- eller samarbeidsfremmende. Samhandlingsreformen som ble innført i 2012, har store svakheter. Den har ikke fungert til pasientens beste. Problemet med reformen, er at den hovedsakelig har hatt reduksjon av offentlige helseutgifter som mål, ikke bedre samarbeid. Reformen satte søkelys på spare- og effektiviseringstiltak for å redusere kostnadene, som blant annet kortere liggetid i sykehusene. Dette gikk spesielt utover de eldste pasientene, som ofte har sammensatte lidelser og generelt svakere helse. Mange er for syke til å klare seg i hjemmet på egenhånd, og kommunene har store problemer med å gi egnede tilbud.

Ett forvaltningsnivå vil gjøre samhandling lettere mellom fastleger, fysioterapeuter, logopeder, psykologer, sykehus, daginstitusjoner og institusjoner, som NAV, arbeidsgivere og utdanningsinstitusjoner.

Helsepartiet vil

- ha alle helsetjenester organisert på ett nivå.
- endre finansieringsmodellen for nye sykehusbygg.
- at nye sykehus bygges i forhold fremtidige behov.
- at nye regionssykehusbygg fullfinansieres av staten.

Fastlegeordningen

Mange leger varsler om at fastlegeordningen er i krise, slik den fungerer i dag. Det mangler fastleger, og de er ujevnt fordelt utover landet. Fordi støtteordningene er for dårlig, unngår mange nyutdannede leger å etablere seg i distriktene. Fastlegene blir pålagt altfor mange rapporterings – og administrative oppgaver. Det reduserer tiden fastlegen får med pasientene sine.

Helsepartiet vil

- at etableringsordningen gjøres bedre, slik at det er attraktivt å bli fastlege.
- avgrense kontroll- og rapporteringsoppgavene til fastlegene.
- ha et godt og fungerende journalsystem mellom fastlegene og spesialisthelsetjenesten, slik at rapporteringen forenkles.

E-helse

Direktoratet for e-helse har planlagt å bruke 22 milliarder kroner på å innføre og drifte det nye IT-verktøyet for helsetjenester i kommunene, kalt Akson. Planen er å ha systemet ferdig innen ti år. Internasjonalt finnes ferdig utprøvde IT-løsninger, som har fjernet helsekøer og vist seg som effektive løsninger i andre land. Et australsk system kan Norge få ferdig iverksatt til en pris av 280 millioner kroner, og med en tidshorisont på et drøyt halvår.

Til tross for norsk konkurranselovgeving, har ikke Akson vært ute på anbud, hvilket er en skandale. Hvilken kompetanse besitter våre offentlige innkjøpere, dersom dette gjennomføres?

I tillegg har Akson-prosjektet avdekket en sammenblanding av offentlig makt og private interesser. Tidligere ansatte i Direktoratet for e-helse dukker opp som PwC-konsulenter i samme prosjekt. Samlet har Direktoratet for e-helse allerede brukt over 1,2 milliarder kroner i konsulenter.

Helsepartiet vil

- sikre bedre innkjøpssystemer. Offentlig ansatte skal ha effektive og tidsriktige verktøy, så de kan tjene innbyggernes behov, uten unødige forsinkelser.
- sikre at alle offentlige innkjøp - også innen helse- følger konkurranselovgevingen og legges ut på anbud, for å finne best mulig produkt til akseptabel pris.
- sikre at konsulenter ikke kan kjøpe ut offentlig ansatte, og så leie dem inn til samme prosjekt, for å trekke på offentlige midler. Karantenetid på ett år vil begrense slik aktivitet.
- innføre felles bookingsystem, fra fastlegen til spesialisthelsetjenesten, for å forbedre samhandlingen mellom lokal- og regionsykehus.

Frist for utredning

Flere pasienter som ikke blir ferdig utredet, kommer i en uavklart situasjon i forhold til ordningene i NAV, og opplever at de blir overlatt til seg selv. Er man sykmeldt eller har arbeidsavklaringspenger (AAP), risikerer man å miste støtten, fordi man ikke er ferdig utredet, med en diagnose.

Her må spesialisthelsetjenesten og NAV samarbeide og komme frem til en felles forståelse. Ytelser fra NAV må ikke stoppes, før en pasient er ferdig utredet av spesialisthelsetjenesten.

Helsepartiet vil

- kreve frister for når en pasient skal være ferdig utredet i spesialisthelsetjenesten.
- at pasienter som ikke er ferdig avklart innen en gitt frist, får rett til en ny vurdering, i Norge eller i utlandet.

Psykisatri i krise

Psykiske lidelser utgjør mer enn en tredjedel av det totale sykdomsbildet i samfunnet. For personer under 44 år, viser statistikken at psykiske lidelser er den viktigste årsaken til uførhet.

Psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling, er nedprioritert over tid. Det rapporteres om stadig flere unge med psykiske problemer og høye selvmordstall, spesielt blant unge menn i tyveårene. Det er en økende rapportering om selvskading, selvmordsforsøk og spiseforstyrrelser.

Dette skjer samtidig som behandlingstilbudet bygges ned i spesialisthelsetjenesten. Pasientene overføres til kommunene, som mangler kompetanse og ressurser. Resultatet er at pårørende blir sittende med ansvaret.

Helsepartiet vil

- innføre en nullvisjon for selvmord etter modell fra nullvisjonen for dødsfall i trafikken.
- opprette sentere for selvmordsforebygging etter modell fra Danmark, der fastleger og annet helsepersonell henviser for akutt- eller forebyggende behandling.
- at pengene skal følge pasientene som et grunnleggende prinsipp.
- at kommunene benytter de private spesialistene, slik at de kan gi et likeverdig tilbud på linje med den offentlige spesialisthelsetjenesten.
- øke grunnbemanningen og opprette flere faste og hele stillinger.
- etablere kvalitetssikrede, medisinfriske lavterskeltilbud.
- fjerne ventetider for psykisk helsehjelp.

Barn og unges psykiske helse er hele samfunnets ansvar

Derfor må psykososiale helsetilbud bygges opp i tilknytning til skolene, i samarbeid med foresatte og helsetjenesten. Helsepartiet vil ha bedre tjenester for forebygging av selvmord, selvmordsforsøk, selvskading, rus og psykisk sykdom hos barn og unge. Tidlig innsats er avgjørende, som vi også har beskrevet under kapittel 7. Barn, familie og pårørende.

Helsepartiet vil

- vurdere nye behandlingsmodeller innen rus og psykiatri for unge.
- at den private spesialisthelsetjenesten trekkes inn i samarbeidet med skolene og den offentlig finansierte spesialisthelsetjenesten.
- at det skal være ambulerende team med «gatepatruljer» og forebyggende enheter i politiet.
- at ordningen med fritak for egenandel hos fastlegen gjelder opptil 20 år, slik at dårlig økonomi ikke hindrer barn og unge i å oppsøke helsehjelp
- innføre egenandelsfritak innen psykiatrisk helsehjelp, for unge opp til 20 år,.

Avskaff «pakkeforløpet» for pasienter med psykiske lidelser.

Alvorlig psykisk syke pasienter skrives i dag altfor raskt ut av sykehusene. Pakkeforløp for psykisk helse og rus er kritisert av mange. Raskt inn og raskt ut, med stadige reinnleggelser, er en tilleggsbelastning, både for pasienter, pårørende, ansatte og samfunnet ellers. Siste evaluering av pakkeforløpet viser at pasienter og pårørende ikke opplever å bli inkludert i behandlingen.

Helsepartiet vil

- at Gaustad og andre lokale psykiatriske sykehus skal bestå og videreutvikles.
- fjerne pakkeforløp for behandling av pasienter med alvorlig psykiatrisk sykdom.
- stanse nedbyggingen av døgnplasser i psykiatrien.
- bygge flere psykiatriske sykehus med langtidsplasser.
- ha bedre oppfølging i primærhelsetjenesten.

Gjemte og glemte pasientgrupper

Forskjellige sykdommer har dessverre ulik «status». Det fører til at mange pasienter med sykdommer som har lav status eller som er sjeldne, ikke får den behandlingen de kunne fått. Ofte får vi inntrykk av at helsevesenet er fornøyd når de har satt en diagnose, og at pasientforløpet da er avsluttet. For pasienten er det aller viktigste å få en behandling, som gjør de friske eller friskere, slik at de lettere kan leve med sin sykdom. Mange pasienter med «lavstatus-sykdom» opplever å bli overlatt til seg selv. Det gjelder sykdommer som blant annet ME, fibromyalgi, lipødem/lymfødem.

Helsepartiet vil utrede en modell, der lokalsykehusene kan få en fremtredende rolle i behandlingen av noen av disse sjeldne eller gjemte sykdomsgruppene, for eksempel at de blir spesialister på hver sine diagnoser. Sjeldne diagnoser blir ofte både gjemt og glemt.

Pasienters behov for helsehjelp må være førende for helsetilbudet

Helsepartiet mener at det er pasienters behov for, eller nytte av, helsehjelp, som må være førende for hva som innvilges og dekkes av undersøkelser, behandling og rehabilitering. De som har behov for helsehjelp, eller kan ha helsemessig nytte av å få prøve ut en allment akseptert behandling, må få muligheten til dette - uavhengig av om det tilbys i Norge. I dag må mange betale store deler av helsehjelpen, som gir dem livreddende helsehjelp, eller bedre livskvalitet. Helsepartiet vil at staten skal betale for slik helsehjelp.

Norges tilknytning til Europa gjennom EØS-avtalen, gir oss muligheter for å få dekket undersøkelser og behandlinger innenfor EØS-området. Erfaring viser at norske myndigheter er svært restriktive med å innvilge søknader om helsehjelp i utlandet. I desember 2019 besluttet kontrollorganet ESA, som overvåker om Norge og andre land følger EØS-avtalen, å bringe Norge inn for EFTA-domstolen, for regler som begrenser pasienters rettigheter til å søke sykehusbehandling i andre EØS-stater.

Helsepartiet og jurister som har spesialisert seg på EØS-retten, frykter en ny Trygdeskandale. Søkeordningen har store svakheter, og ivaretar ikke befolkningens pasientrettigheter. Helsepartiet ser at de ulike pasientrettighetene kan være vanskelig å få innfridd.

For å styrke realiseringen av pasientrettigheter, går Helsepartiet inn for at det innvilges fri rettshjelp i helsesaker.

Helsepartiet vil:

- pasienter og brukeres behov for helsehjelp må være førende for tilbud om helsehjelp.
- pasienter og brukeres behov og nytte av helsehjelp må være førende for hva staten dekker.
- pasienter og brukere skal få realisert sine lovfestede rettigheter. For å styrke og sikre brukerne, skal det innvilges fri rettshjelp.
- At der hvor det er mangelfullt tilbud i Norge, skal helsevesenet ha en aktiv rolle i å finne frem til allment akseptert tilbud om utredning, behandling og eventuelt rehabilitering i utlandet.

Tennene er en del av kroppen

Sykehus, fastleger og avtalespesialister er finansiert over statsbudsjettet, gjennom en blanding av rammefinansiering, driftstilskudd og stykkpris. Folketrygden sammen med egenandelen skal dekke all behandling i alle ledd, av den offentlige godkjente helsetjenesten. Imidlertid gjelder dette ikke for tannbehandling. For voksne er det kun særskilte diagnoser/behandlinger, som delvis dekkes av Folketrygden.

Helsepartiet mener det er urimelig å skille mellom tannbehandling og annen behandling. Det er kun historiske grunner til dette skillet i Norge. I de fleste land vi sammenligner oss med, er tannbehandling i større grad offentlig finansiert.

Helsepartiet vil

- at tannbehandling finansieres på samme måte som annen helsebehandling.

Legemidler – tilgjengeligheten må sikres

Legemidler er kritiske innsatsfaktorer i behandling av sykdom. Skal pasientene ha glede av legemidlene, må de være tilgjengelige. I løpet av de siste ti årene, har legemiddelmangel blitt et økende problem. Årsakene til dette kan være mange, men svært ofte er årsaken at virkestoffet til legemidler som har gått av patent, kun har en produsent på verdensbasis. Dette har skapt en global sårbarhet på leveranser av legemidler.

Helsepartiet vil

- at Norge bidrar til at det utvikles ordninger, som sikrer at det er flere produsenter, og at den globale sårbarheten for legemiddelmangel reduseres.
- at Norge sørger for lagre av kritisk medisin, i samarbeid med legemiddelgrossistene.
- at Norge vurderer å ha lagre av virkestoff, samt mulighet for å produsere legemidler fra dette.

Legge ned Beslutningsforum for nye metoder, og sikre retten til nødvendig helsehjelp

Beslutningsforum for nye metoder, består av de fire administrerende direktørene i de regionale helseforetakene. Disse fire avgjør hvilke nye medikamenter og metoder norske pasienter får tilgang til. Systemet har blant annet ført til at Norge er blant de siste landene i Europa til å innføre nye, virksomme behandlinger og kreftlegemidler. Norske pasienter har mistet helsen og sågar livet, mens de har ventet på at Beslutningsforum skulle ta stilling til livsviktige medisiner.

Bruddene på god forvaltningsskikk er mange: Beslutningsforum praktiserer lukkede møter, uten referat og prisene er hemmelige. De «forhandler» med legemiddelindustrien, hovedsakelig over epost. De mangler spisskompetanse, både på de ulike lidelsene, og på medikamentene de tar stilling til. De krever gjerne egne, norske studier for å godkjenne medikamenter, som allerede er godkjent for salg i Europa, og de avslår ofte innkjøp av medikamenter, med henvisning til at andre pasientgrupper da ikke får sine medikamenter. De setter pasientgrupper opp mot hverandre, som et resultat av underfinansiering og sparefokus. De fire direktørene har primært et ansvar for å holde seg innenfor sine budsjetter. Innvilgelse av kostbar, ny behandling, vil true muligheten til å holde budsjettet. Beslutningsforum avslår ofte livsnødvendige medikamenter, som tilsvarende pasienter i andre land får tilgang på. Og på toppen av det hele, følger Beslutningsforum heller ikke normale forvaltningsregler om klageadgang. Klageadgang finnes ikke. Beslutningsforum er ingen registrert organisasjon, de har ikke status som rettssubjekt, og kan følgelig heller ikke prøves juridisk. Lederskapet går på omgang mellom de fire direktørene. Helsepartiet kjemper hardt for å legge ned Beslutningsforum. Dessverre vedtok det norske Storting i desember 2019 å lovfeste Beslutningsforum. Regjeringen har styrket forumet, fremfor å legge det ned.

Alle Beslutningsforums vedtak gjøres i tillegg på gruppenivå. De vedtar altså hvorvidt en bestemt behandling skal gjøres tilgjengelig for en bestemt gruppe av pasienter. Dermed forsvinner den individuelle vurderingen.

Til grunn for Beslutningsforums vedtak ligger helseøkonomiske analyser, som primært baserer seg på kostnadene av vunnet kvalitetsjustert leveår – Quality adjusted life years (QALYs). Verdien av et leveår med perfekt helse settes til 1 mill., mens død settes til 0. Det vil ofte herske uenighet om

hvilken verdi som skal settes på et leveår med ulike sykdommer, og det er vanskelig å angi objektive verdier. Hvilken kvalitet har leveåret etter behandlingen, hvor lenge vil behandlingen virke eller hvor mange vil bli helbredet? Når analysene legger de mest konservative estimatene til grunn ved usikkerhet, vil nye metoder og nye legemidler fremstå med en høy pris per vunnet leveår.

Når den medisinske utviklingen går i en retning hvor for eksempel enkelte gamle legemidler kun er nyttige for bestemte grupper innen en diagnose, mens andre kun har nytte av en ny og innovativ medisin, hvordan skal da verdien av behandlingen vurderes? Hva er en likeverdig behandling? Er det behandlingsresultatet som gir likeverdighet, eller er det om det brukes like mye penger på behandlingen? Helsepartiet mener at det er behandlingsresultatet som må danne grunnlaget, og at det må legges til rette for en persontilpasset behandling.

Helsepartiet ønsker et system, hvor ny behandling raskt tas i bruk, gjerne med en midlertidig vurdering, når langtidseffekter er usikre. Når sikrere data foreligger, kan ny evaluering gjøres. Merkostnadene av ny behandling må ikke belastes helseforetakene, men ha en egen budsjettpost, og beslutningen bør tas av fagfolk som møter pasienter.

Helsepartiet vil

- *arbeide målrettet for at Beslutningsforum for nye metoder legges ned så raskt som mulig.*
- *at Beslutningsforum erstattes av et råd av fagfolk. I dag er pris overskyggende for alt annet.*
- *nedsette et utvalg som gjennomarbeider helt nye, etiske, helsefaglige og verdiorienterte kriterier i tråd med menneskerettighetene, der behov skal være det avgjørende.*
- *ha felles medisinforhandlinger med andre land, utført av profesjonelle, i åpne forhandlinger.*
- *umiddelbart justere opp terskelverdien på et leveår til 2 millioner i helsesektoren, for å bringe Norge i tråd med WHO's anbefalinger, og fjerne QALY fra metodevurderingene (QALY = kvalitetsjustert leveår). Ett leveår er et leveår, ett liv er et liv og ingen kan sette verdien på noens liv lavere enn andres.*
- *ikke akseptere at ledere i helsetjenesten skal ha en årslønn som er høyere enn den prisen de setter på pasienters leveår.*
- *legge til rette for økt bruk av persontilpasset medisiner.*

Rett til eksperimentell legemiddelbehandling for kronisk syke med kort forventet levetid

I USA finnes en rettighet som heter «Right to try». Dette innebærer at når en medisin er fase 1-godkjent, kan egnede pasienter, som ikke kan tilbys deltakelse i kliniske studier, søke om å få prøve, den, selv om den ennå ikke er godkjent av FDA (food and drug administration). Dersom vi skal utvikle en slik rettighet i Norge, må vi skille mellom medikamenter som har markedsføringstillatelse, og medikamenter under utprøving. Uansett dreier det seg om å bruke medikamentet utenfor godkjent indikasjon.

Retten til å forsøke et medikament etter en slik ordning som foreslått her, gjelder for pasienter som står uten andre behandlingstilbud (ALS, kreftpasienter, sjeldne lidelser og lignende), og som er villige til å utsette seg for potensiell fare, fordi det gir håp om lindring. I mange tilfeller har dette også vist seg å ha god effekt, noe man ikke ville oppdaget uten «right to try». I andre tilfeller har den ingen effekt eller negativ effekt. Dersom den utprøvende behandlingen viser seg å ha uønskede bieffekter, avslutter pasienten behandlingen når han eller hun ønsker. Dette styrer pasienten.

Helsepartiet mener at pasienter med lidelser der sannsynlig levetid begrenser seg til fem, maksimalt ti år, eller der forventet tap av livskvalitet og kroppsfunksjoner er betydelige, og som selv ønsker å prøve ut godkjente medikamenter utenfor indikasjon, skal få rett til dette, finansiert av det offentlige helsevesen, dersom det finnes medisiner som kan tenkes å ha positiv effekt. Helsepartiet mener også at det må utvikles ordninger, slik at denne pasientgruppen kan få tilgang til nye medikamenter som

er fase 1-godkjent. Helsepartiet innser at dette ikke er en rett som staten kan gi, men at staten kan søke å skape nye ordninger.

Helsepartiet vil

- at pasienter med lidelser der sannsynlig levetid begrenser seg til fem, maksimalt ti år, eller der forventet tap av livskvalitet og kroppsfunksjoner er betydelige, og som selv ønsker å prøve ut markedsførte medikamenter utenfor indikasjon, skal få rett til dette, dersom det finnes medisiner som kan tenkes å ha positiv effekt.
- at det må utvikles ordninger slik at denne pasientgruppen kan få tilgang til nye medikamenter som er fase 1-godkjent.

Satsing på forebygging, behandling og rehabilitering

God samfunnsøkonomi er å satse på forebygging.

Det er lønnsomt for samfunnet å satse på sunne levevaner, som kosthold, trening, et godt arbeidsliv, gode skoler og gode idrett- og kultur-tilbud, alt det som kjennetegner et velfungerende og godt samfunn. Rehabilitering er ikke en utgiftspost, men en investering for samfunnets arbeidskraft, og for livskvaliteten til den enkelte. Habilitering er å sette folk i stand til å bli så velfungerende som mulig, innenfor de funksjonsbegrensningene den enkelte har. Dagens system med anbud og kvoter, hindrer at pasienter får nødvendig behandling, rehabilitering og habilitering.

Dagens kostholdsveiledning er tuftet på rådene fra 1960-tallet, og er ikke i tråd med ny forskning. Rådene er i all hovedsak de samme for friske, og for pasienter med mange ulike sykdommer og plager.

Helsepartiet vil

- bygge opp igjen rehabiliteringstilbudet, både innenfor private, ideelle, kommunale og statlige rehabiliteringstilbud. Eterspørselen og behovet skal være førende for kommunale og statlige tilbud.
- at myndighetenes kostråd oppdateres til dagens kunnskapsnivå og individualiseres.

Et individtilpasset kosthold for bedre helse

Det er allment akseptert, at et riktig kosthold har stor betydning for å forebygge sykdom, og at det også **kan** ha stor betydning i behandling av sykdom. Derimot er det ikke full enighet om hva et riktig kosthold er, eller om samme kosthold er riktig for alle. Ofte snakkes det om et «sunt» kosthold, som om dette er noe allmenngyldig, og at oppfatningen av hva dette «sunne» kostholdet er, er uforanderlig.

Helsepartiets kostholds-politikk bygger på prinsippene om verdighet, respekt for enkeltmennesket, individualitet, valgfrihet og det grunnleggende prinsipp om å sette mennesket først. Dessuten erkjenner Helsepartiet, at kunnskap og forskning er i endring, og at det kan være ulik forståelse av kunnskapsgrunnlaget.

Helsepartiet mener helsepersonell og helseinstitusjoner må respektere individenes/pasientenes valg av kosthold, uavhengig av om det er basert på en overbevisning knyttet til livssyn, helsekunnskap eller annet. Helsepersonell har likevel, ut fra en faglig begrunnelse, rett og plikt til å synliggjøre de råd man mener er mest gunstig for pasienten. Dette må også gjelde, når legens råd for den enkelte pasient avviker fra de generelle norske kostråd, som primært gjelder for friske individer uten sykdommer.

Helsepartiet vil

- at de generelle kostrådene skal legge vekt på individualitet. For noen kan et lavere inntak av karbohydrater, og et høyere inntak av fett enn dagens anbefalinger, gjøre det lettere å unngå vektøkning, utvikling av diabetes type 2 og andre sykdommer forbundet med metabolsk syndrom.
- at rådet om å øke inntaket av grove kornprodukter med 20 % frem til 2021 reverseres.
- at personer med diabetes må anbefales et kosthold som reduserer blodsukkeret.
- at personer med fedme får råd om flere strategier for vektreduksjon, inkludert et kosthold med svært lite karbohydrater.
- at ingen slanke-opereres, uten at de har fått tilbud om et ketogent lavkarbo-kosthold.
- at alle som opplever avhengighet av/tiltrekning til søtsaker, bør slippe å bli eksponert for disse produktene ved handling i dagligvareforretninger.
- arbeide for en lov/forskrift som begrenser dagligvareforretningenes adgang til å plassere godteri og leskedrikker nær kassene i butikken, og kreve at disse plasseres i et eget rom i dagligvarebutikkene.
- utvikle Nøkkelhullmerket, da det ikke er holdepunkter for å hevde at fettfattig og industrielt bearbeidet mat gir helsegevinster.
- når en produsent angir at et produkt har helseeffekter, kreve at de påståtte helseeffektene dokumenteres.
- at det blir forbudt å tilsette ekstra gluten i bakverk.
- at det utredes om en høy eksponering av matproteiner, som gluten og melkeprotein, har bidratt til en økning av betennelsesykdommer.
- at prosessert mat merkes med innhold av omega-3- og omega-6-fett.
- at fôr til husdyr endres, slik at innholdet av omega-3-fett økes og omega-6-fett reduseres. Dette kan gjøres ved å ilegge en særavgift på kraftfôr, som har en høy andel av omega-6-fett sammenlignet med omega-3-fett, som soyaholdig kraftfôr.
- arbeide for at det gis tilskudd til utnytting av gressbeite, og bruk av liknende bærekraftig fôr.
- at merverdiavgift på økologisk mat fjernes, slik at forbruket av økologisk mat økes.
- at alle offentlig godkjente institusjoner, som helseinstitusjoner, sykehjem, barnehager og skolefritidsordninger, skal kunne tilby mat i tråd med hver enkelt persons matintoleranser og preferanser av kosthold, enten det er religiøst eller helsemessig begrunnet. Det betyr blant annet at personer som spiser et lavkarbokosthold av helsemessige grunner, skal få tilbud om et slikt kosthold.
- at Nasjonalt råd for ernæring, skal rapportere direkte til statsråden med ansvar for folkehelse, og ikke til Helsedirektoratet, slik som nå. Helsepartiet mener Nasjonalt råd for ernæring må inkludere fagpersoner med ulike synspunkter, på hva som er et «sunt» kosthold. Rådet må også speile ulike oppfatninger i befolkningen, av hva som er et «sunt» kosthold.
- at norske kostholds-myndigheter skal holde seg oppdatert på ny forskning, og dele dette med befolkningen.

Vaksiner redder liv

Verdens helseorganisasjon WHO anslår at vaksiner forhindrer 2 – 3 millioner dødsfall årlig, og har potensiale til å forebygge ytterligere 1,5 millioner dødsfall på verdensbasis, dersom tilgjengelighet av vaksiner ble bedre. WHO er imidlertid bekymret for manglende vaksiner når vaksiner er tilgjengelige og anslo dette som en av verdens ti største helsetrusler i 2019. WHO mener den manglende vaksineringen kan ha mange årsaker. WHO trekker frem at noen blir likegyldige, når alvorlige infeksjoner ikke fremstår som en trussel, og noen blir skeptiske til vaksiner på grunn av manglende tillit til vaksinerne.

Vaksinering skal i hovedsak være frivillig

Det er ingen tvil om at vaksiner kan gi alvorlige bivirkninger, og helsemyndighetenes bagatellisering av dette har trolig bidratt til økt vaksinemotstand. Skal samfunnet forvente at enkeltindivider skal utsette seg for en helserisiko primært for å beskytte andre, må samfunnet stille opp når det er grunn til å mistenke at bivirkningene er forårsaket av vaksinen. Balansen mellom nytte og risiko ved å ta vaksine, vil variere fra individ til individ. Valget om å ta vaksine må være opptil den enkelte.

Helsepartiet vil

- at det utvikles et vaksineprogram som tilpasses norske demografiske forhold.
- øke landets egenproduksjon av vaksiner.
- øke folkeopplysningen om vaksiner.
- at pandemivaksiner skal være gratis.
- at vaksinering kan inngå i stillingsbeskrivelsen for kritisk helsepersonell.

Vaksinepass vil skape falsk trygghet

Samtidig med at Helsepartiets stortingsprogram slutføres, er det av regjeringen åpnet for en diskusjon om bruk av vaksinepass/koronapass for å kunne åpne opp samfunnet mer. Helsepartiet mener vi kunne unngått lange perioder av nedstengning, dersom smitteimporten hadde vært bedre begrenset, og våre helsemyndigheter hadde informert befolkning om tiltak for å styrke immunforsvaret. Vaksinepass diskuteres nå både som krav ved reise mellom land, og ved interne bevegelser i Norge, som restaurantbesøk og adgang til kulturarrangement.

Helsepartiet mener dette krever både en juridisk en medisinsk utredning. Den medisinske forutsetningen for vaksinepass er, slik vi har oppfattet det, at de som er vaksinerte ikke bringer med seg smitte, og at de som er vaksinerte ikke kan bli alvorlig syke. Med de muterte virusvariantene, kan vi ikke se at noen av disse forutsetningene er til stede. Vi er redd bruk av vaksinepass, særlig innenlands, vil gi falsk trygghet.

I tillegg mener vi vaksinepass prinsipielt er betenkelig, fordi det alltid vil være noen som bør unngå vaksine, samt at vaksinering skal være frivillig.

Bedre helse for eldre

Mange sykdommer arter seg annerledes hos eldre enn hos yngre pasienter. Ikke alle behandlinger er godt nok tilpasset de eldste. Til tross for at det er de eldre som benytter helsetjenestene mest, er de ofte ikke tilpasset denne aldersgruppen. Det er for lite forskning på behandling av eldre.

Samhandlingsreformen.

Samhandlingsreformen har ikke vært vellykket, heller ikke for de eldste. Kapasiteten i sykehusene er for liten og presset blir for høyt; tid og plass er knappe ressurser. Dette har rammet de eldste pasientene. Terskelen for sykehusinnleggelse er så høy, at mange kommer for sent inn på sykehus og får et tøffere sykdomsforløp, og en dårligere prognose. I tillegg sendes de ofte uforsvarlig raskt ut av sykehuset.

Eldre skal ikke diskrimineres ved rehabilitering.

Tilbud om spesialisert rehabilitering skal tilbys til eldre pasienter, på lik linje med andre. Det gjelder både i spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten. I dag har rehabiliteringstilbudet en helt annen kvalitet for mennesker under 60 år, og for mennesker som antas å kunne rehabiliteres tilbake til arbeidslivet, enn for eldre pasienter og pensjonister. Dette er aldersdiskriminering. Rehabilitering skal ikke knyttes til alder eller yrkesaktivitet.

Psykisk helse.

Depresjoner, angst og andre psykiske lidelser hos eldre, er ofte underdiagnostisert og underbehandlet.

Helsepartiet vil

- styrke forskningen på hvordan medikamenter virker på eldre pasienter.
- at alle eldre, også de som bor på sykehjem, får lik mulighet som alle andre til sykehusbehandling, dersom de har behov for det.
- ha lengre liggetid på sykehus for eldre pasienter, der det er medisinsk behov.
- heve kvaliteten på hjemmetjenestene, omsorgsboliger og i sykehjemmene.
- styrke det geriatriske tilbudet i spesialisthelsetjenesten.
- øke folkeopplysningen om demens.
- innføre tilbud om fysioterapi i hjemmet.
- styrke tilbudene i alderspsykiatrien.

6. VELFERDSSAMFUNNET – vi får etter behov og yter etter evne

Helsepartiet ser at sikkerhetsnettet i velferdssamfunnet svekkes. Endringene fører til et kaldere samfunn, der de som rammes ikke lengre kan være trygg på at storsamfunnet er der for dem. I forrige århundre forsto samfunnsbyggerne, at investering i innbyggerne, er å investere i landets fremtid. De bygget opp skoletilbudet og universiteter, helsetjenester og sosiale velferdsordninger. De satset på offentlige bad, skolefrokoster og trygghet for innbyggerne. Dette fikk de til lenge før Norge fikk enorme oljeinntekter.

Regjeringene som har styrt etter år 2000, har systematisk bygget ned de kollektive velferdsordningene gjennom en rekke reformer. Begrunnelsen har vært, at staten ikke har råd til å opprettholde ordningene i samme form som tidligere. Kutt og innsparing i de offentlige tjenester, har høyere prioritet enn gode velferdsordninger til befolkningen. Dette til tross for at vi nå er et av verdens rikeste land.

Dagens praksis i NAV, har ført til at **for** mange får avslag på søknader om uføretrygd og arbeidsavklaringspenger, og ofte blir stående uten økonomisk støtte. At NAV underkjenner legeattester fra leger som kjenner pasienten godt, bidrar til at man frykter NAV istedenfor at NAV bidrar til løsningen. Syke mennesker blir ikke friskere av å frykte NAV. I tillegg har ikke alle NAV-ansatte gode nok arbeidsvilkår til å yte god service, og gi nok veiledning og oppfølging til brukerne.

Et viktig prinsipp i Norge har vært at de universelle tjenestene skal holde så høy kvalitet, at folk med høyere inntekter ikke ser behov for å kjøpe helseforsikringer og tjenester i det private markedet. Men, stadig flere ser behov for private helseforsikringer og private pensjonsforsikringer, fordi de ikke lenger kan stole på tjenestene og ytelsene fra velferdsstaten.

Helsepartiet vil bevare og styrke velferdssamfunnet

Det er viktig å sikre gode velferdsordninger, som helse- og omsorgstjenester for alle, og det er viktig å sikre inntekt ved inntektsbortfall. Helsepartiet mener at norsk økonomi har mulighet til å sikre velferden – i alle livsfaser - for alle.

Velferdssamfunnet gir etter behov

Mange faller i dag utenfor velferdsstatens støtteordninger. Det er et normalt hverdagsliv som er drømmen for de fleste, når helsen svikter. Og det er nettopp det å få mulighet til en velferd så nær et vanlig, normalt liv, for de som er syke eller av andre grunner har falt utenfor et yrkesaktivt liv, som er det Helsepartiet vil legge til rette for..

For flere kan det å få, eller beholde en jobb, selv om den ikke er mer enn tilsvarende 10-20% stilling, være det som gir en opplevelse av velferd.

For mange er det å få helsehjelp når de trenger det, og for andre igjen er det stabilitet, eller trygghet for at de får hjelp til bolig i form av bostøtte.

Helsepartiet vil

- prioritere større bruk av offentlige midler til å styrke velferden.
- at helsehjelp av høy kvalitet tilbys etter behov.
- at merutgifter som følge av sykdom/skade dekkes av det offentlige.
- at mennesker møtes med verdighet og respekt i møte NAV.
- At NAV ansatte skal ha arbeidsvilkår, som gjør det mulig å møte brukerne med verdighet og respekt.
- innføre prinsipper om dialog, individuell oppfølging og brukermedvirkning i møte med NAV.

- at NAV samarbeider med den enkelte bruker, arbeidsgivere, helsevesenet, skoler og forskningsmiljøer, for å sikre brukervennlige løsninger og effektive tjenester.
- ha en kvalitetsheving og ansvarliggjøring av saksbehandlers rolle i møte med bruker.
- sørge for at arbeidsmarkedstiltak i større grad sikrer formell kompetanse.
- at NAV skal gis større handlingsrom for å finne individuelle løsninger.

Alle skal ha mulighet for å arbeide

For en arbeidsgiver, er det i dag en risiko å ansette personer som har helseutfordringer, som kronisk sykdom eller handicap. Dette gjør at samfunnet ikke fullt ut utnytter innbyggernes arbeidskapasitet. Vel så viktig, er den positive helseeffekten mange flere vil kunne ha av å være i arbeid, heltid eller deltid.

Helsepartiet vil

- bidra til et godt og inkluderende arbeidsliv med plass til alle.
- at det skal legges til rette for, at arbeidsgivere ser en gevinst med å ansette personer som har helsemessige utfordringer. Fjerning av arbeidsgiveravgift for personer med klart definerte helseutfordringer
- at arbeidsgiver skal ha mulighet til å søke fritak fra arbeidsgiverperioden, når den ansatte har krav på sykepenger ved kronisk sykdom.
- at flere inkluderes i arbeidslivet, ved styrking av ordninger som varig tilrettelagt arbeid, lønnstilskuddsordninger m.fl.
- utrede bedre tilbud om lønnstilskudd til bedrifter, slik at flere får tilgang til arbeidsmarkedet.

Økonomisk sikring ved inntektsbortfall

Pensjonsreformen, uførereformen og endring av arbeidsavklaringspengeordningen, har alle hatt som siktemål å redusere statens kostnader, ved å redusere ytelsene til enkeltindivider. Det er en grunnleggende forskjell på å redusere kostnadene fordi flere er friske, og færre trenger ytelsene, og Stortingets måte, som har vært å redusere kostnadene gjennom å redusere ytelsene til enkeltpersoner.

Generelt har Stortinget vedtatt reformer som reduserer ytelser over tid, gjennom ordninger som levealdersjustering, og ulike avkortninger og samordninger.

Enda mer alvorlig er det, at Stortinget har innført en karenstid i ordningen for Arbeidsavklaringspenger (AAP). Dette har medført at personer som fortsatt har en uavklart helsesituasjon etter tre år med AAP, står uten ytelser fra NAV. For å få sosialhjelp fra kommunen, er kravet at de først må ha solgt alt de eier for å leve. I stadig større grad ser vi at sykdom skaper fattigdom.

Alderspensjon er, etter reformen i 2011 og frem til 2020, regulert årlig med økning tilsvarende gjennomsnittlig lønnsvekst, fratrukket 0,75 %.

Fra 2021, reguleres økning i ytelsene tilsvarende gjennomsnittet av prisvekst og lønnsvekst, men aldri høyere enn lønnsveksten. Dette er fortsatt en underregulering.

Helsepartiet vil

- at minsteytelsene i folketrygden økes, slik at folketrygden sikrer en inntekt man kan leve av.
- heve de laveste trygdeytelsene opp på et forsvarlig nivå.
- at ytelsene fra folketrygden reguleres tilsvarende gjennomsnittlig lønnsvekst i staten.

Situasjonsbetinget borgerlønn

Noen ganger havner enkeltpersoner i vanskelige livssituasjoner, uten evne eller mulighet til å skaffe seg inntekt til livsopphold, og uten rett til støtte gjennom velferdsstatens ordninger. Dette kan føre til livskriser med svært alvorlig utgang.

Helsepartiet ønsker et velferdssamfunn som tar vare på alle, og sørger for at det finnes en bunnplanke i velferdsstaten, hvis man blir stående uten rettigheter til støtte fra eksisterende ordninger. Vi kaller dette en situasjonsbetinget borgerlønn.

Helsepartiet vil

- at alle skal sikres økonomisk ved inntektsbortfall.
- at ingen skal være nødt til å selge alt de eier, før de kan få rett til sosialhjelp.
- opprette en situasjonsbetinget borgerlønn, som en rettighet for de som mister tidsbegrensede rettigheter fra NAV, uten å være i lønnet arbeid.

Alderspensjon

Økonomisk sikring som alderspensjonist, er omtalt under kapittel 9. Den tredje alder – et godt liv som pensjonist.

Uføretrygd

Uførereformen var en følge av pensjonsreformen. Alle regjeringer fra 2001 har vært involvert i reformen, som ble vedtatt i 2011, og gjennomført under sittende regjering fra 2015.

Det har vært hevdet, at reformen skulle gjøre det enklere å utnytte restarbeidsevnen, gjennom arbeid ved siden av uføretrygd. Imidlertid fremstår reformen som en del av pensjonsreformen, hvor den uttalte hensikt var å redusere statens utbetalinger.

For å ha rett til uføretrygd, må arbeidsevnen være minst 50 % redusert. Årlig ytelse er 66 % av gjennomsnittsinntekt av 3 av siste 5 års inntekt før man ble syk, oppad begrenset til 6 G (G = grunnbeløp og er kr. 101.351 per 1. mai 2020). Det betyr at maksimal uføretrygd er vel 400.000. Minsteytelsen for enslige er 2,48 G, som blir avkortet dersom man bor sammen med ektefelle eller samboer. Uføretrygdede blir alderspensjonister fra fylte 67 år. Fem år etter at reformen ble innført, viser tall at arbeidsaktiviteten blant uføre ikke har økt som ønsket.

Etter Helsepartiets erfaring og vurdering, er det høye antallet uføretrygdede i Norge (350.000 personer, og mer enn 10 % av arbeidsfør befolkning mellom 18 og 67 år), en følge av kronisk sykdom. Det er ikke en følge av at ordningene er så gode, at de oppmuntrer til uførhet, eller at det først og fremst er skjult arbeidsledighet. Vi tror ikke at vi reduserer antall uføretrygdede ved å redusere ytelsene, eller å tilby de som er syke arbeid. Vi tror vi må legge vekt på å holde befolkningen friske, og sørge for at de syke blir friskere, kanskje så friske at de kan gjenoppta sitt arbeid.

Vår erfaring er at de aller fleste ønsker å være i arbeid, dersom de har mulighet for det. Det er ingen økonomisk gullgrube å være uføretrygd. Helsepartiet mener ytelsene til uføre må være på et anstendig nivå, som forhindrer utvikling av fattigdom, og ytterligere bidrar til å øke sykdomsbyrden.

Helsepartiet vil

- utrede konsekvensene av uførereformen. Ingen skulle tape på innføringen av reformen, Helsepartiet vil sørge for at faktisk ingen gjør det.
- gjeninnføre utregningsmetoden for uføretrygd som gjaldt før reformen inntrådte, eller endre dagens ordning, slik at intensjonen om at ingen skulle tape på endringen oppnås.
- ha en mer gradert uføretrygd fra 20-80 prosent. Da får flere syke mulighet til å arbeide noe.

- at støtten til unge uføre økes.
- at minsteytelsene i folketrygden økes, slik at folketrygden sikrer en inntekt man kan leve av.
- gjeninnføre barnetillegget på uføretrygd. Etter ny utregning, som ble innført 01.01.2017, kan man kun motta uføretrygd og barnetillegg tilsvarende 95 % av lønn, før sykdom.
- fjerne avkortningen av uføretrygden for gifte og samboende.

Arbeidsavklaringspenger

Arbeidsavklaringspenger (AAP) er en tidsbegrenset, statlig ytelse i perioden det tar å avklare en persons arbeidsevne, fullføre behandling eller gjennomføre omskolering. Fra 2018 ble tidsperioden en person kunne få ytelsen, redusert fra fire til tre år, og det ble innført en karenstid på 12 måneder, før man fikk ny rett til støtte fra ordningen. Resultatet av denne endringen, var at mange som fortsatt hadde en uavklart helse- og arbeidssituasjon, ble fratatt AAP, uten rett til andre ytelser, fordi de var uavklarte.

Helsepartiet vil

- reversere begrensningen på tre år for AAP, og oppheve karenstiden.
- arbeidsavklaringspenger må tilbys frem til brukeren er ferdig avklart. Avklaring er et gjensidig/likeverdig samarbeid mellom bruker, NAV og behandler(e).
- at det fortsatt må være vesentlig skille mellom Folketrygdloven og Sosialtjenesteloven knyttet til helse.
- fjerne ordningen med avkortning av arbeidsavklaringspenger for unge under 25 år.
- at behandlende leges vurdering går foran ekstern spesialist, som ikke har møtt pasienten.
- stoppe NAVs bruk av eksterne spesialister, som kan overprøve pasientens behandlende lege. Dersom NAV har behov for en «second opinion» fra andre enn behandlende lege, skal NAV finne frem til spesialist i samråd med, og godkjent av, pasient og fastlege.
- vil innføre prinsippet om at ingen avgjørelse skal tas om den enkelte, uten samtykke.
- at NAV må skille på «lette» og «tunge» saker. I dag legges alt i samme bunke, både for AAP og uføretrygd. Rettferdighet, individuelle hensyn og skjønn må utvises. Det må være tettere samarbeid mellom NAV, klienten og sosionom/andre støttefunksjoner. Avstand skaper manglende forståelse for saken.
- ha et tilgjengelig NAV. Det må være enkelt å få møte saksbehandler, både fysisk og via telefon.
- at faste saksbehandlere må betjene den enkelte, slik at klienten kan forholde seg hovedsakelig til én person. Dette øker sikkerheten for at vesentlige opplysninger ikke faller ut av saken. Det gir bruker økt trygghet og er mer rasjonelt for alle.
- at det skal være relativt enkelt å bytte saksbehandler, på brukers initiativ.
- at NAVs egne mål «Til stede, tydelige og løsningsorientert», må blir mer enn tomme floskler.

Bostøtte

Bostøtte er en behovsprøvd, statlig støtteordning for husstander med lav inntekt og høye bostøttegifter.

Helsepartiet vil

- gjennomgå bostøtteordningen, og sørge for at svake grupper får benytte ordningen
- heve taket for bostøtte for uføre. Etter reglene innført 01.01.17, er taket for å kunne motta bostøtte lavere enn minstesatsen for uføretrygd, slik at ingen uføre har rett på bostøtte, unntatt dersom man har barn.
- sørge for at særregelen for unge uføre har en reell betydning. Etter reglene som ble innført fra 01.01.17, er inntektsgrensen for å kunne motta bostøtte satt lavere enn minsteytelsen for unge uføre, noe som gjør at unge uføre ikke kan motta bostøtte dersom man ikke har barn.
- at boplikten på to år i en kommune for å få tilrettelagt bolig, må fjernes.

Den tredje sektor

Den tredje sektor omfatter frivillige organisasjoner og andre private virksomheter, som ikke drives for å oppnå fortjeneste. Frivillige organisasjoner bidrar på ulike måter med aktiviteter som øker velferden i samfunnet. Samarbeid mellom frivillige organisasjoner og det offentlige, blant annet gjennom støtteordninger, rimelig leie og annen tilrettelegging, har vært en av hjørnesteinene i velferdsstaten. Velferd omfatter også ulike frivillige organisasjoner, foreningsarbeid, kultur og idrett.

Helsepartiet vil

- *at staten bidrar til, og støtter utvikling av velferdstiltak i regi av ulike frivillige organisasjoner og virksomheter.*

7. BARN, FAMILIE OG PÅRØRENDE - fra fødsel til fullført skolegang

Et godt liv – forutsetter en god start på livet

For best mulig helse og et godt liv, trenger vi trygge rammer, med støtte og veiledning, helt fra planlegging av svangerskap, i svangerskapet, og i tiden etter fødsel. Et av de viktigste forebyggingstiltakene vi kan iverksette, er å sørge for at barn og barnets foresatte, har de beste forutsetninger for vekst, utvikling og omsorg. Barn opplever omgivelsene gjennom sine sanser, som er spesielt godt utviklet i tiden rundt fødsel og i de første leveårene. I dag vet vi at små barns negative opplevelser og erfaringer, kan resultere i fysisk og psykisk sykdom senere i livet. Små barn har ikke utviklet evnen til å tenke og reflektere. Vår hjerne er ferdig utviklet først i begynnelsen/midten av tjuårene. Alle som jobber innen fødselsomsorg, barnehage, skole, helsetjenester og støtte-tjenester, må ha oppdatert kompetanse om alle forhold som har betydning for barns utvikling, for å gi god og riktig veiledning og hjelp til barn og foreldre/pårørende.

Svangerskap, fødsel og barsel

Reduserte budsjetter og skjulte effektiviseringskrav, har ført til nedbemanning, sommerstengning og nedleggelse av fødetilbud flere steder i landet. Jordmødre får beskjed om å løpe fortere, mangelen på jordmødre har blitt tydelig, slitasjen på jordmødrene øker, og det blir mer krevende å beholde kompetente jordmødre i arbeid.

Vi vet at kontinuitet i oppfølging av gravide, gir økt kvalitet. I anbefalingene fra Helsedirektoratet understrekes at gravide kvinner og deres familier, skal ha færrest mulige å forholde seg til gjennom hele prosessen, for å sikre kontinuitet og god faglig oppfølging. Helsepartiet mener kvinner og familier har krav på lett tilgjengelig jordmortilbud, med valgmulighet, gjennom svangerskapet og i barseltiden. I mange områder av landet, får gravide kvinner time til jordmor først sent i svangerskapet.

Omsorgen for kvinner i svangerskap, fødsel og barseltid, er ofte delt mellom flere fagpersoner. Kvinner bør ha mulighet til å møte så få fagpersoner som mulig. Kvinner med god oppfølging av jordmor i svangerskapet, har bedre fødselsopplevelse, mindre bruk av epidural, tang og sugekopp. God fødselsomsorg har forebyggende effekt på helse, og er derigjennom god samfunnsøkonomi.

Lovpålagt jordmortjeneste

Fra 1. januar 2018 er det i lov om kommunale helse- og omsorgstjenester presisert at kommunen skal ha knyttet til seg jordmor, lege, sykepleier, fysioterapeut og helsesykepleier, for å oppfylle ansvaret om å gi nødvendige helse- og omsorgstjenester til de som oppholder seg i kommunen. I henhold til lovens § 3-2 skal kommunen tilby svangerskaps- og barselomsorgstjenester. I forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten, framgår det videre at kommunen skal tilby svangerskaps- og barselomsorg ved helsestasjon.

Sentralisering av fødetilbudet fører til en stor andel transportfødsler i Norge.

Risikoen for å føde før du rekker fram til sykehuset, har økt i Norge. Døgkontinuerlig vaktberedskap og følgetjeneste med kvalifisert personell, skal være etablert når det er over halvannen times reisevei til fødestedet. Følgetjenesten av jordmor til kvinner i fødsel krever en døgnvaks-tjeneste, som sikrer forsvarlig oppfølging og overvåking på vei til fødested. Den pre-hospitale fødselsomsorgen i Norge, er

svært ulikt organisert, og i liten grad formalisert. Det er behov for en kartlegging, som gir en nasjonal oversikt på om følgetjenesten for gravide er tilstrekkelig utviklet.

Redusert barselomsorg.

Ved mange fødeavdelinger skrives kvinnen ut allerede 48 timer etter fødselen. Noen foreldre opplever at dette er for tidlig, da de ofte har behov for råd og veiledning i en ny livssituasjon. For en del kvinner kan dette gi utfordringer for amming. En ordning der mor drar hjem etter ett/to døgn, hvis hun selv ønsker det, krever tett faglig oppfølging av jordmor i hjemmet.

Antall kvinner som sliter med fødselsdepresjoner, har økt markant på 10 år. Nedbyggingen av barselomsorgen er en medvirkende årsak. Depresjon hos mødre er i en særstilling som risikofaktor, fordi den er sterkt knyttet til alle typer psykiske vansker hos barn (FHI: Rapport 2009:8).

Jordmødre utdannes til å ivareta kvinnehelse i et livsløpsperspektiv, fram til overgangsalderen. Nok jordmødre ansatt i kommunene, vil sikre et forebyggende lavterskeltilbud i kommunehelsetjenesten.

Sentraliseringen av dagens fødeinstitusjoner må reverseres, og familier må sikres et nært og tilgjengelig fødetilbud, uavhengig av bosted. Dette er spesielt viktig grunnet landets geografiske og værmessige utfordringer.

Bemanningen ved alle dagens fødeinstitusjoner skal være tilstrekkelig, slik at kravet om en til en omsorg av jordmor i kvinnens aktive fase av fødsel, er mulig å imøtekomme.

Kvinner som har behov for, og ønsker hjelp med etablering av ammingen etter fødsel, skal få være på sykehus til de føler seg trygge, med tilstrekkelig barseloppfølging i tråd med gjeldende retningslinjer. Kort liggetid på sykehus må være kvinnens eget ønske, ikke økonomisk betinget. Kort liggetid på barselavdeling fordrer et tilgjengelig kommunalt barseltilbud.

Helsepartiet vil

- ha et likeverdig og trygt fødetilbud over hele landet.
- ha flere jordmødre i kommunene.
- opprettholde en desentralisert og differensiert fødselsomsorg.
- tilrettelegge for individuelle behandlingsopplegg.
- redusere bruk av unødvendige medisinske inngrep hos friske normalt fødende.
- sørge for nødvendig jordmor- og barnepleierdekning på sykehusene og i kommunene.
- at tiden på sykehus/fødeklinikk skal være styrt av kvinnens og barnets behov.

Økonomisk støtte ved fødsel og adopsjon

Antall fødsler i Norge går ned, og gjennomsnittsalderen for førstegangsfødende går opp. Den økonomiske støtten i forbindelse med svangerskap og fødsel, favoriserer kvinner med høy inntekt. Økonomi har i dag fått stor betydning ved planlegging av svangerskap. Helsepartiet mener støtteordningene ikke er i overensstemmelse med vår biologi, og bidrar til økt alder hos de fødende, med de konsekvenser det kan ha for barns og kvinners helse. Helsepartiet mener, selvfølgelig, at det er den enkeltes rett å avgjøre når tidspunkt for svangerskap er riktig, samtidig skal ikke staten med sine støtteordninger stimulere adferd, som er til hinder for å følge den naturlige biologiske utviklingen.

Helsepartiet vil

- innføre 18 mnd. svangerskapspermisjon med 80 % lønn.

- øke engangstønaden betydelig, for å gi kvinner den nødvendig hvile og restitusjon etter en fødsel.

Økt valgfrihet i foreldrepermisjonen

Lovfestet rett på 14 ukers svangerskapspermisjon for mor.

Ifølge EUs barseldirektiv, som via EØS-avtalen og EU-domstolens praksis, også gjelder for Norge, skal en egen barselpermisjon ivareta særlige behov hos moren og spedbarnet. Den kan ikke inngå som en del av foreldrepermisjonen. Norsk rett og regler for permisjon etter fødsel tilfredsstiller dermed ikke våre EØS-rettslige forpliktelser. EU krever 14 ukers barselpermisjon reservert kvinnen som har født, før den delbare, felles foreldrepermisjonen begynner.

Fedrekvoten er viktig for å gi far mulighet til å etablere god kontakt med barnet i første leveår. Foreldrepermisjonen må først og fremst ivareta det nyfødte barnets og morens særskilte behov for vern, i forbindelse med svangerskap og fødsel.

Det er mange grunner til at amming er en viktig del av permisjonsdebatten. Ikke minst handler det om å anerkjenne ammende kvinners enestående innsats for folkehelsen i Norge. Morsmelk har fordeler og egenskaper, som morsmelkerstatning aldri kan få. Derfor anbefaler Helsedirektoratet, basert på en bred gjennomgang av forskning, at barn bør få morsmelk i minimum **ett år**. Den nye, tvungne delingen av permisjonen, underminerer Helse-Norges offisielle råd om fortsatt amming hele første leveår.

Det er pr i dag lovfestet at far skal ha 15 uker permisjon, og mor skal ha 15 uker permisjon ved fødsel. Helsepartiet mener det er ønskelig med lovfestet permisjon for far/medforelder, men ikke så mange uker som det er i dag.

Helsepartiet vil

- at Norge, i tråd med EUs barseldirektiv, innfører en lovfestet rett til 14 ukers barselpermisjon for kvinnen som har født. Først deretter starter foreldrepermisjonen som skal deles mellom foreldrene.
- ha økt valgfrihet i foreldrepermisjonen.
- at medforelder skal ha egne opptjeningsrettigheter.

Tid og økonomi – nødvendige goder for barn og foreldre

Helsepartiet er opptatt av at foreldre skal ha mulighet til å være gode omsorgspersoner og at barna får nødvendig tid med sine foreldre, spesielt i den viktige tilknytningsperioden 0-3 år. Vi ser ikke at kontantstøtten bidrar til integrering, sosialisering, nødvendig avlastning og utvikling, verken av barn eller foreldre. Helsepartiet ønsker andre ordninger, som blant annet barnetrygd, utvidet foreldrepermisjon og bedre ordninger i arbeidslivet for foreldre med små barn.

Helsepartiet vil sørge for at arbeidsgivere må tilrettelegge arbeidsoppgavene, slik at foreldre som har barn mellom ett og to år, kan kombinere arbeid og omsorg slik at opphold i barnehagen ikke utgjør mer enn 50% av vanlig arbeidstid pr uke.

Fattigdom bekjempes ikke med kutt i velferdsordninger til foreldrene. Barn med fattige foreldre, blir fattige barn. Det viktigste for å forhindre fattigdom, er at foreldrene er i arbeid. Når det ikke er tilgang på arbeid eller foreldre ikke kan jobbe på grunn av sykdom, vil krevende økonomi gjøre det enda vanskeligere å yte god omsorg til sine barn. Dagens samfunn gjør det nødvendig å ha en god grunninntekt, for å ivareta forpliktelser og forventninger fra samfunnet.

Helsepartiet vil

- innføre gratis barnehage for alle barn i lavinntektsfamilier.
- innføre gratis skolelunsj med tilbud om variert, sunn og varm mat til alle skoleelever.
- innføre gratis halvdags barnehage for alle ettåringer (1 – 2 åringer).
- beholde og styrke barnetrygden for familier med husstandsinntekt under 1,5 millioner.
- at barnetrygd ikke skal medregnes, når foreldrenes behov for økonomisk hjelp beregnes.
- at barns arbeidsinntekt ikke blir lagt til foreldrenes inntekt ved søknad om sosialstøtte.
- sikre god ivaretagelse for hele familien, når en eller flere har store helseutfordringer.
- avvikle kontantstøtten.

Skole og barnehage

Skolen og barnehagen - skal gi barn og unge kompetanse og ferdigheter for å bli selvstendige, trygge, reflekterte og deltakende samfunnsborgere. Skolen er ikke bare et sted for læring som grunnlag for valg av videre utdanning og yrke. Skolen er et demokrati i miniatyr, der barn lærer om samfunnet ved å se hvordan deltakelse, meningsytring og gode systemer skal virke i praksis. En god skolegang er avgjørende for barn og unges utvikling, deres fysiske og psykiske helse, og evne til å fungere som voksen. Alt for mange unge og voksne forteller om vonde opplevelser i skolen, som resulterer i store negative konsekvenser for den det gjelder, og deres pårørende. Skolen har i mange år vært styrt av politikere som er mer opptatt av resultater og bedre karakterer, enn å skape gode og trygge læringsmiljøer.

Den nylig innførte forlengelsen av lærerutdanningen øker ikke den psykologiske kompetansen i skolen. Lærerne tror de skal undervise elever, når de i realiteten møter barn og unge med helt andre, grunnleggende behov, enn å lære matematiske formuler. Mange lærere blir ikke ivaretatt, og velger andre yrker enn læreryrket, eller de går av med pensjon, så fort de har mulighet. Det er i tillegg færre som søker seg til lærerutdanningen. Lærerne har blitt pålagt mengder med rapportering, og står ofte alene i møte med barn og unge som har psykisk relaterte utfordringer. Vi har fått et skolesystem som har gått fra autoritær klasseledelse, til en skole hvor mange elever ikke har respekt for verken lærer, skolens ledelse eller sine medelever. Dette er spesielt tydelig på store skoler og i byene.

Gjennom årene har politikerne iverksatt flere reformer, som ikke har bidratt til bedre resultater, forhindret frafall i skolen, redusert antall unge uføre, eller sørget for en tilstrømming av lærerutdannede som ønsker å jobbe i skolen.

Skolen har fjernet praktiske fag, og henger etter i samfunnsutviklingen. Skolen har blitt en teoretisk institusjon, med karakterer som eneste måleinstrument, og dermed et gode kun for de elever som fungerer godt i slike omgivelser. Samfunnet vårt trenger derimot det mangfold, og de variasjoner av ferdigheter, egenskaper, kompetanse og interesser, som barna i virkeligheten representerer. Skolen skal ikke drives som en institusjon, hvor det viktigste er å oppnå gode resultater på nasjonale og internasjonale tester. Skolen skal skape mennesker som kan tenke, være reflekterende og kritiske, som er gode til å stille spørsmål, med kreativitet til å løse framtidens utfordringer, som har gode sosiale ferdigheter, og som skjønner at hver enkelt av oss er avhengig av et godt fellesskap, for at vi skal lykkes og ha det bra som individ.

Nå først kan det tyde på at skolene har tatt i bruk teknologi, og forbereder elevene på det teknologisk styrte samfunnet vi har og vil ha. Skolen skal være i forkant og sørge for at barn og unge kan møte det samfunnet og de kravene til kompetanse som næringslivet trenger, når de er ferdig med utdanningen – 15-20 år fram i tid. Teknologisk utvikling og sosiale medier, har også gitt noen uheldige konsekvenser. Tilpasset informasjonsformidling, fake news og retusjeringer, påfører spesielt unge et feilaktig bilde av kropp, helse og samfunn. Det resulterer i at unge opplever urealistiske og

unaturlige forventninger til seg selv og omgivelsene. Skolen må derfor være et korrektiv, og sørge for at barn og unge blir opplært til å skille mellom kunstig, uriktig og korrekt informasjon. For å bli velfungerende voksne, må barn og unge i oppveksten bli trygge på at følelser er naturlig, at livet består av opp og nedture, sårbarhet, nedstemthet, stress og ubehag. Samtidig skal skolen ta elevenes følelser på alvor, og ha ressurser og kompetanse til å vurdere når vanskelige følelser og ubehag, går fra det naturlige, til noe som krever utredning og mulig behandling.

I skolen skal barna møte trygge og rause voksne, ikke slitne og frustrerte lærere. Skolen er en utviklingsarena for barn og unge, og skal være en arbeidsplass med høy grad av trivsel for de ansatte.

Helsepartiet vil innføre en helhetlig modell for forebygging av selvmord, selvmordsforsøk, selvskading og andre psykiske og sosial problemer hos barn og unge i skolen.

Lek og læring i barnehagene - i skolen, 6-års-reformen og SFO

Barn er naturlig nysgjerrige, lærevillig og opptatt av å mestre. I barnehagene har vi hatt en utvikling, hvor barna skal ha muligheter for lek og læring, på egne premisser. Førskoleutdanningen og krav til kompetanse, har bidratt til at barnehagene har blitt en arena for individuell utvikling, sosial omgang og læring.

Barnehagen skal sørge for at barna er rustet for å takle overgangen til skolen. Alt for oft, hører vi at barnehagepersonell allerede i barnehagen observerer uønsket adferd, som blir mer og mer problematisk for den det gjelder og omgivelsene, etter hvert som barnet vokser opp. Vi vet det er barn og unge som går hele skoleløpet, uten at de får tilstrekkelig hjelp, veiledning og støtte. Barnehagene skal ha kompetanse til, i samarbeid med foreldrene, å vurdere og iverksette hensiktsmessige tiltak, for å hjelpe barna i sin egen utvikling og i samspill med andre.

Mange foreldre jobber i yrker med skiftordninger. På grunn av utdanning, jobb og andre årsaker, har færre foreldre mulighet for hjelp til avlastning og barnepass. Helsepartiet mener barnehagene skal tilby barna trygghet, når foreldrene er i jobb, eller av andre grunner har behov for avlastning.

Helsepartiet vil

- ha løpende opptak i barnehagene.
- ha kvelds- og nattåpne barnehager tilpasset foreldre som jobber i yrker med skiftordninger.
- evaluere 6-årsreformen, og sørge for at lek i større grad blir en integrert og naturlig del av læring i skolen, spesielt for de minste barna.
- innføre gratis SFO/aktivitetsskole hvor barn skal få mulighet til å teste ut og lære ulike kulturelle aktiviteter.
- ha kulturelle tilbud og aktiviteter som en del av skolens læringsmiljø.
- at barnehagen og skolen, i samarbeid med foresatte, skal sørge for en individuell overgang til skolen, for å sikre at barn får tidlig hjelp tilpasset barnets situasjon.
- at barnehagepersonell har oppdatert kompetanse, og får veiledning om alle forhold, som har betydning for barns utvikling.

Undervisning tilpasset den enkelte elev

Skolen har et mangfold av barn og unge som, helt naturlig, er på ulike stadier i sin utvikling. Skolen har i liten grad evnet å tilpasse undervisningen, slik at det gir et fullgodt tilbud til alle. Den pedagogiske tilnærmingen må variere, avhengig av hvor elevene befinner seg i utvikling og kompetanse-nivå. Helsepartiet mener det ikke alltid skal være nødvendig med utredninger og diagnoser, for å gi barn som trenger det, ekstra oppfølging og hjelp. Det skal heller ikke være

nødvendig at elever som løser oppgaver og lærer raskt, skal bli hindret i sin utvikling, fordi de ikke får undervisning tilpasset sine evner og interesser.

Et undervisningstilbud som ikke er tilpasset den enkelte elev, skaper uro, utenforskap, dårlig selvfølelse og manglende mestringsfølelse.

Når barn og unge starter på neste trinn, uten å ha de riktige forutsetningene for å lykkes, har skolen og samfunnet sviktet.

Helsepartiet vil ha en Ombudsmannsordning, som sikrer at alle elever får innfridd sine rettigheter, og får den opplæringen de har krav på. Ombudsmannsordningen skal være en støttespiller for foreldre, som føler seg maktesløse i møte med skole og kommune.

Større frihet og tillit til skolen og skolens ansatte

Skolene bør i større grad få mulighet til å tilpasse undervisningen til de elever de til enhver tid er ansvarlig for, geografisk beliggenhet og den kompetansen som finnes i skolen og nærmiljøet. I tillegg til grunnleggende krav til ferdigheter og kompetanse, skal elevene få mulighet til å bruke sine personlige ressurser på en måte, som gjør at de stimuleres og motiveres til læring og forståelse av fagene i skolen.

Helsepartiet mener det er meningsløst å detaljstyre skolene, og bestemme hvor mange timer som skal brukes til de ulike fagene. Politikerne skal, sammen med relevante, faglige aktører i samfunnet, beskrive hvilken kompetanse og ferdigheter elevene skal ha når de avslutter skolen. Det må selvfølgelig utarbeides hensiktsmessige måleparametere, som gjør det mulig for skolen, eleven og foreldrene fortløpende å vurdere elevens utvikling og eventuelle tiltak som må iverksettes, for å forhindre at barnet faller utenfor, både faglig og sosialt.

Utvikling av sosiale ferdigheter, fellesskapsfølelse og demokratiske verdier

Til tross for mange år med tiltak og fokus på mobbing i skolen, er det fremdeles mange barn og unge som opplever trakassering, utenforskap, vold og avvising fra medelever. Det er også elever som blir utsatt for overgrep fra andre elever og voksne.

Seksualitet og kjønnsidentitet er viktig for barn og unge. Skolen skal sørge for at barn og unge utvikler et naturlig forhold til kjønn, seksuell orientering og andre naturlige ulikheter. Barn bør lære at seksualitet ikke bare handler om anatomi, reproduksjon og prevensjon, men også om nærhet, intimitet, respekt og grensesetting. Skolen skal lære barna å gjøre gode valg, for seg selv og omgivelsene.

Skolen skal sørge for at barn blir godt forberedt på å møte og håndtere de raske endringene vi har, og vil ha fremover. Kreativitet og positiv nysgjerrighet for alt som er nytt og annerledes, er egenskaper vi trenger i samfunnet. Utrygt skolemiljø hindrer læring, og er ofte årsaken til at unge faller ut av skolen, starter med kriminell virksomhet, og utvikler holdninger som forakt for samfunn og demokratiske verdier. Et skolemiljø preget av krenkelsers, påfører ofte elever utfordringer i arbeidslivet, og kan gi alvorlige helseproblemer som voksen.

Helsepartiet vil

- *at skoleledelse og skoleeier stilles til ansvar, både juridisk og økonomisk dersom skolen ikke oppfyller sin forpliktelse om å sikre alle elever et trygt læringsmiljø.*
- *når skoleledelsen får kjennskap til at det kan ha inntruffet brudd på §9a, skal saken undersøkes umiddelbart. Skoleledelsen og skoleeier er ansvarlig for å avklare om det har skjedd et lovbrudd, innkalle den som mobber og foresatte til møte, gi varsel om mulig*

utvisning, tilby (pålegge – ved høy alvorlighetsgrad og gjentakende forhold) hjelp for å få klarhet i bakgrunnen for uakseptabel adferd og sørge for at nødvendige hjelpetiltak blir iverksatt, for å hjelpe både offer og den som mobber.

- at skolen skal ha ressurser og kompetanse som kan forhindre og avdekke uakseptabel adferd fra medelever og lærere tidlig.

Skolen – skal være en arbeidsplass hvor alle ansatte trives og opplever mestring

Vi har et samfunn hvor mange barn ikke vokser opp med trygge og omsorgsfulle voksne. Vi har også blitt et samfunn med personer fra ulike kulturer og med ulike oppvekstforhold. I tillegg har vi en rask teknologisk utvikling og større grad av internasjonalisering. Barn utsettes for impulser og påvirkninger som var ukjente og uvanlige for bare få år siden. Dette setter helt andre krav til skolen og skolens ansatte. De har ikke lenger bare et ansvar for selve læringen. De har også fått et ansvar for alt som påvirker barnet, fra omgivelsene. Når samfunnet nå forventer og ønsker, at begge foreldrene jobber i 100% stillinger, vil en større del av den oppdragerrollen foreldrene tidligere hadde, naturlig nok bli overført til skolen. Dette har skjedd uten at skolene i tilstrekkelig grad har fått tilført ressurser og kompetanse, til å håndtere den nye skolehverdagen.

Helsepartiet vil at

- skolene skal ha bedre grunnbemanning til å utføre sitt samfunnsoppdrag, slik det er ønsket av framtidig næringsliv og vårt demokratiske samfunn.
- nyutdannede lærere skal ha krav på fadderordning med faglig utdannet veileder det første året etter endt utdanning.
- lærere som underviser elever med spesielle behov må sikres nok tid til planarbeid, tett samarbeid med hjemmet og faginstanser.
- lærere skal ha et arbeidsmiljø hvor de får veiledning og støtte når arbeidet oppleves krevende.
- skolene skal ha mulighet til å gi individuell tilpasset undervisning, uten at elevene først må ha en diagnose.
- skolene skal ha ansatte med varierende kompetanse, slik at de kan ivareta elevene både faglig og sosialt, sørge for at alle blir sett, hørt, forstått og blir møtt med riktig støtte og hjelp.
- at elever og lærere skal ha gode ordninger for varsling om uakseptable forhold, uten at de risikerer å bli utsatt for gjengjeldelse, fra elever, skolens ansatte eller foresatte.
- at det opprettes en uavhengig klageinstans i hver kommune, som kan tre inn i mobbesaker der rektor unnlater å handle. Ombudet skal etter klage fra pårørende eller lærer straks tre inn i saken.

Faglig innhold tilpasset næringsliv og samfunn – måling av resultater

Karakterer som måleverktøy, er stimulerende og virker motiverende for noen ungdommer. For andre, kan forventninger til resultater skape prestasjonsangst og dårlig selvfølelse om resultatene ikke blir som forventet. Ungdom som får svake karakterer i mange fag, år etter år, har begrensede muligheter for valg av videregående skoler og linjefag. Samtidig vet vi at næringslivet sjelden etterspør karakterer. Spesielt for næring som etterspør yrkesrettet utdanning, er det kompetanse, motivasjon og personlig egnethet som teller. I yrkesfag brukes kun bestått/ikke bestått ved fag-/svenneprøven og i arbeidslivet legger man i liten grad vekt på karakterer ved tilsettinger eller avansement.

Helsepartiet mener derfor det er grunn til å spørre om vi trenger karakterene når disse åpenbart skaper store helseproblemer for en stor del av elevene, eller om det kan utvikles andre målesystemer som virker mer motiverende og utviklende for alle.

Alle i Norge har krav på videregående utdanning. Helsepartiet mener derfor karakterene ikke skal være avgjørende ved inntak til videregående skole. Inntaket bør skje på grunnlag av bosted/geografi, med muligheter for unntak av hensyn til den enkelte elev. Etter det første året i videregående, kan inntak til videre trinn skje på grunnlag av motivasjon og kompetanse, som kartlegges ved intervju og samtaler med lærere og rådgivere. Det bør vurderes om videregående skole kan avsluttes med bestått/ikke bestått. Inntak til universitetsstudier kan skje på grunnlag av søknad, intervju, opptaksprøve eller andre egnede metoder.

For Helsepartiet, er det viktigste å forhindre at ungdom opplever flere år med nederlag og kommer ut av skolegangen som tapere, samtidig skal vi sørge for at skolen og utdanningsinstitusjoner gir unge mennesker riktig kompetanse til å lykkes i arbeidslivet.

Næringslivet og industrien trenger dyktige fagfolk, med yrkesstolthet og sans for kvalitet i arbeidet, med ansvarsfølelse for sikkerhet for seg selv og arbeidskolleger. Helsepartiet vil ha 3 ukers utplassering i løpet av ungdomsskolen, hvor minimum 1 uke er i yrkesfag. På denne måten vil ungdom få innblikk i 3 ulike yrker, før de må velge linje i videregående skole. Helsepartiet mener elever i videregående skole må lære og forberedes på kravene i yrkeslivet, hva arbeidsgivere forventer og hvilke rettigheter og plikter de har som arbeidstagere.

Helsepartiet vil

- at videregående skoler raskt kan tilpasse seg behovene i samfunnet og sørge for at unge mennesker får den kompetansen næringslivet trenger.
- etablere flere studieprogrammer rettet inn mot helse, teknikk, ingeniørfag, kultur, design osv. der alle får mulighet til å avslutte med yrkeskompetanse etter 3-4 år.
- at de som ønsker studiekompetanse i tillegg har god tilgang på valgfrie fag.
- styrke og iverksette ordninger som gir alle muligheter for arbeidsprøving, arbeidserfaring og praksisbrev og mulighet til å gå opp til fag/svenneprøve.
- forskriftsfeste at fylkeskommunene/videregående skoler har ansvar for sine elever til de har oppnådd fag/svennebrev, studiekompetanse, videre studier eller er i fast arbeid.

Når barnet ikke får den omsorgen barnet trenger

Alle barn har rett til omsorg, tilpasset sitt behov. Av ulike årsaker, bevisst eller ubevisst, vil noen foreldre ha utfordringer med å gi tilstrekkelig eller riktig omsorg.

Barnevernets oppgave er å bistå foreldre som trenger hjelp til sin omsorgsoppgave. Barnevernets viktigste oppgave, er å sørge for at flest mulig barn får omsorg og trygghet hos sine foreldre. Hvis foreldrene ikke er i stand til å ivareta barnet, skal barnevernet sammen med foreldre og familie, søke å finne andre løsninger, som gir barnet det fundamentet barnet trenger, for å utvikle seg til å bli selvstendig og være en del av samfunnet.

Hvis det oppstår konflikter mellom barnets omsorgspersoner og barnevernet, skal omsorgspersonene fritt få velge advokat. Barnets omsorgspersoner må sikres forsvarlig retts hjelp og få føre de vitnene og bevisene de selv ønsker. Det er viktig at hele journalen blir hensyntatt i barnevernssaker.

Helsepartiet vil sikre den private part full innsynsrett i egen sak, forutsatt at det ikke foreligger andre lovmessige forhold i saken som tilsier at det ikke kan skje.

God omsorgsovertagelse.

Barn er foreldrenes ansvar, men hvis foreldre og andre nærstående svikter, er det barnehagens, skolens, barnevernets og andre instansers ansvar å gripe inn i samråd med behandlende lege.

Foreldre skal ha lovfestet rett til all informasjon i saken, FØR tiltak iverksettes.

Barn skal ikke hentes på skoler, fritidstilbud eller andre arenaer hvor andre barn er til stede. Barn skal skjermes, for å minske traumer og vonde reaksjoner i forbindelse med overtagelse.

Foreldre/familie skal være forberedt og ha rett på adekvat hjelp for å takle overtagelsen.
Barn i fosterhjem/beredskapshjem skal sikres tilbud om god og riktig (psykisk) helsehjelp fra dag 1.

Helsepartiet vil

- utvikle autorisasjonsordning og iverksette kompetansetiltak i barnevernet.
- sørge for at enslige mindreårige asylsøkere sikres samme rettigheter som norske barn.
- overføre barnevernssaker fra barnevernsnemnda til tingretten med en egen familiedomstol.
- gi ungdom som barnevernet har hatt omsorg for, et individuelt tilpasset og kvalitativt godt ettervern til minimum fylte 23 år.
- at fosterbarn og fosterforeldre skal tilbys tett oppfølging og avlastning ved behov.
- vurdere enslige fosterforeldre på like linje med par i hele landet.

En bedre hverdag for syke barn, deres familier og pårørende

Familiehverdagen er for mange svært hektisk. Samfunnet har en forventning om at begge foreldrene skal være i arbeid. Alle har ikke besteforeldre i nærheten og mange er alene om omsorgen for barn. Sykdom i familien, om det er foreldre eller barn, påvirker alle i familien. Helsepartiet mener det er uverdige av et land med god økonomi, når vi ikke har gode og trygge tilbud til barn, voksne og pårørende. Det er en stor tilleggsbelastning å være bekymret for økonomien, når barn, foreldre eller nærstående er syke.

Helsepartiet er ikke fornøyd med dagens økonomiske rettigheter til pårørende. Vi mener helsetilbudet til unge ikke er godt nok. Vi ser at unge mennesker ikke alltid blir tatt på alvor og kan gå med alvorlige helseplager i mange år, før de blir tatt på alvor.

Helsepartiet vil

- at familier med kronisk syke barn eller barn med funksjons-nedsettelse får nødvendig hjelp til tilpasning av bolig slik at familien ikke må flytte.
- opprettholde barneavdelinger på sykehus i hele landet.
- at familiene skal få tilbud om familie- søskenterapi.
- akutt syke barn kan ikke vente på byråkratiet. Pleiepenger må komme på plass innen 2 måneder.
- at ungdom og unge voksne skal få spesielt tilrettelagte helsetjenester. Sykehus, rehabiliteringsinstitusjoner og andre helsetilbud må ha egne avdelinger og tilrettelagt tilbud for ungdom.
- opprettholde tilbud med helsestasjoner for ungdom og unge voksne.
- øke satsingen på studenthelsetjenesten.
- utarbeide en nasjonal strategi for pårørende- og familieomsorg.
- ha et enhetlig lovverk knyttet til pårørendes rettigheter.
- at pårørende skal innvilges pensjonspoeng og en omsorgslønn som er til å leve av.
- sikre pårørende god avlastning og mulighet til hvile. Det er viktig med avlastningstilbud også på kveldstid, i helger og ferier.
- lage et nasjonalt system for fremtidsfullmakter.

8. DEN TREDJE ALDER - – Et godt liv som pensjonist

Et godt liv henger sammen med god helse. For Helsepartiet er retten til god helsehjelp uansett alder, en selvfølge.

Frivillighet eller en senior-karriere?

Mange pensjonister lever aktive liv. De har lang livserfaring, mange har god økonomi og mange er ved god helse lenge etter pensjonsalder.

De som ønsker å bidra i samfunnet bør få bedre muligheter til det, både i frivillighet og betalt arbeid. Fleksibilitet for lønnet arbeid for seniorer kan dekke mange behov, for den enkelte og for samfunnet.

Helsepartiet vil

- støtte opp om organisert og lønnet frivillighet for kulturelle og sosiale aktiviteter.
- vil ha treningsgrupper og trening på grønn resept.
- støtte Frisklivssentralene og organisering av frivillige tiltak, for deltagelse i ulike aktiviteter og forebygging av ensomhet.

Helsepartiet vil revidere pensjonsreformen

Etter innføring av ny pensjonsordning i 2010 har det foregått en gradvis innfasing av ny pensjonsordning. Ny ordning vil i sin helhet først gjelde for personer født i 1963 og senere. Målet med reformen er å redusere statens utbetalinger til alderspensjon, fordi statens samlede forpliktelser hadde økt mer enn forventet, dels fordi pensjonistene lever lenger og dels fordi de individuelle pensjonsutbetalingene hadde økt mer enn forutsatt – særlig fordi flere kvinner er yrkesaktive sammenlignet med da ordningen med alderspensjon ble etablert.

Muligheten til å velge når man vil starte med å ta ut alderspensjon, mellom 62 og 75 års alder, skulle stimulere befolkningen til å stå lenger i arbeid. Samordning med tjenstepensjoner som garanterer en viss prosent av sluttlønn, har gjort at tjenstepensjonen avkortes hvis man fortsetter å arbeide. Dette oppleves ikke motiverende.

Helsepartiet mener Norge har råd til en like god pensjonsordning som før reformen i 2010. Stortinget kan, etter Helsepartiets vurdering, ikke vedta seg bort fra sine forpliktelser slik de har gjort. Det er åpenbart at Norge har mulighet for å betale ut sine forpliktelser, ettersom Pensjonsfond utland lett vil kunne dekke merkostnadene ved en tilbakestilling av reformen. Vi må ha tiltak som motiverer til å være lenger i arbeid.

De siste fem årene har spesielt minste-pensjonister fått vanskeligere økonomiske kår. Økonomi og helse henger sammen. Minstepensjonistene i Norge ligger under det EU og OECD har definert som fattigdomsgrense.

Helsepartiet vil endre levealder reglene, revidere Samordningsreglene i offentlig tjenstepensjon og fjerne underreguleringen av grunnbeløpet som ble innført med Pensjonsreformen i 2011.

Mange pensjonister opplever en nedbygging av tilbud og tilgang til hjemmehjelp, pleiestøtte, renhold, innkjøp og transport etc. Når det offentlige svikter, øker behovet for private tjenester. Når økonomien ikke tillater kjøp av nødvendige tjenester, blir resultatet økt fortvilelse, dårlig helse og dårlig livskvalitet.

Helsepartiet vil

- *alderspensjon skal være sammenlignbar med tidligere ordning.*
- *innføre en garantipensjon /minstepensjonen på 2.5 G.*
- *fjerne underreguleringen av alderspensjonen. Alderspensjonen skal reguleres tilsvarende gjennomsnittlig lønnsvekst i staten.*
- *fjerne samordningsreglene i offentlig tjenstepensjon.*
- *fjerne samordningsreglene mellom samboere/ektefeller.*
- *fjerne kildeskatten for pensjonister med fast bostedsadresse i utlandet.*

Bo hjemme, i omsorgsbolig eller på sykehjemmet

Sykehjem eller omsorgsbolig er det siste hjemmet for mange. Der skal det være godt å leve. Eldre som ønsker det, skal så langt som mulig, få tilrettelagt forholdene for å bo i eget hjem.

Mange hjemmeboende har behov for spesialisert omsorg. Det vil kreve en bedre tilrettelegging enn vi har i dag. For å øke tilbudet, mener Helsepartiet at sykehjem, aldershjem, og omsorgsboliger som holder nasjonale standarder, kan drives av både offentlige, ideelle og kommersielle aktører etter samme prinsipp som barnehager. Pengene følger beboeren og de kan fritt velge sykehjem, aldershjem eller omsorgsbolig der det er ledig plass.

Stoppelokkeomsorgen med vedtak ned på minutter om dusj, pleie mm må fjernes. Det samme skal bestiller/utførermodeellen.

Spesialiserte sykehjem eller gode avdelinger for unge skal bygges ut der det er behov.

Helsepartiet vil

- *ha full dekning av syke- og aldershjem gjennom offentlige og private tilbud.*
- *innføre en nasjonale standard for tildeling av sykehjemsplass.*
- *øke grunnbemanningen på alders- og sykehjemmene.*
- *sikre våre eldre et næringsrikt og variert kosthold, hvor den enkeltes behov blir respektert og ivaretatt. Det skal være valgmuligheter til alle måltider. Maten skal fortrinnsvis tilberedes og serveres fra eget avdelingskjøkken.*
- *innføre nasjonal standard for god og tilstrekkelig faglig bemanning og lege på vakt.*
- *ha en hvilende nattevakt med ansvar for sikkerhet, i tillegg til øvrig personal.*
- *øke støttepersonell som vaktmester, helsesekretærer og kjøkkenpersonell.*
- *tilby flere hele stillinger.*
- *øke tilbudet av spesialiserte sykehjem.*
- *sørge for sykehjems-tilbud tilpasset yngre brukere, eventuelt omsorgsboliger.*
- *sørge for fysisk aktivitet og kulturelle tilbud for å bidra til bedre helse og trivsel.*
- *øke tilbudet av fysioterapi og ergoterapi i sykehjemmene og hjemmeboende eldre.*
- *organisere hjemmeomsorgen i spesialiserte team med ulike fagkompetanse.*
- *sykehjemetaten som forvaltningsnivå i Oslo må nedlegges.*
- *hjemmetjenestene skal styres og koordineres av kommunen/bydelen.*
- *tilby aldershjem til alle over 75 som har behov og ønsker det selv.*
- ***ingen skal dele rom med andre dersom de ikke ønsker det!***

Verdighetsgarantien skal være mer enn tomme ord!

Livsløpskvalitet

Det er skapt en myte om at alle eldre ønsker å bo hjemme så lenge som mulig. Sykehjemsplasser er dyrt. Livskvalitet er å leve mest mulig slik man ønsker, også for syke eldre mennesker.

Helsepartiet ønsker å ta utgangspunkt i de eldres egne ønsker og behov. Det er ikke alltid at alder henger sammen med behovet. Det må være fleksibilitet og variasjon i tilbudene.

Helsepartiet vil

- *oppeve aldersgrensen for kommunal brukerstyrt assistanse (BPA).*
- *sørge for seniorsentre i hele landet med et variert tilbud av aktiviteter.*
- *bedre tilrettelegging for eldre som vil bo hjemme.*
- *utvikle landsbyprosjekter med en boform som passer flere.*

En verdig avslutning i livets siste fase

Helsepartiet vil åpne for juridiske og medisinske utredninger, slik at også norske helsetjenester skal ha et tilbud med mulighet for legemiddel-assistert livsavslutning, under svært strenge kriterier.

Blant betingelsene må være at sykdommen/tilstanden er dødelig, smertefull og uhelbredelig. Pasientens valg må uten tvil være tatt på selvstendig grunnlag og ved tilregnelighet.

Legemiddelassistert livsavslutning må kun foretas av høyt kvalifisert helsepersonell ved et lite antall klinikker.

Helsepartiet vil

- *åpne for nødvendige forarbeider/utredninger med mål om at norske pasienter skal få tilgang til legemiddelassistert livsavslutning i Norge, under svært strenge kriterier og betalt av det offentlige helsevesen.*

9. KULTUR

- for folkehelse, livskvalitet, tilhørighet og samhold

Kultur berører oss alle, indirekte eller direkte. Vi finner kultur i hele vår historie, i naturen og i våre daglige omgivelser. Kultur har sterk påvirkning på helse, livskvalitet og næringsvirksomhet. Likevel er hovedtyngden av kultur drevet frem av frivillige, sterkt engasjerte personer i våre lokalmiljøer. Kulturens betydning for vår eksistens, blir stemoderlig behandlet i et samfunn som styres etter tall og i mindre grad etter trivsel. Kultur-området, et av våre viktigste helseforebyggende tiltak, er utsatt når kommuner og stat skal effektivisere og spare penger.

Unge mennesker sliter med utenforskap, lav mestringsfølelse og dårlig selvbilde. Mange mennesker kjenner på verdiløshet og ensomhet. Skolene har vært rensket for læring som handler om følelser, opplevelser og aktiviteter hvor vi kan bruke sansene, bevegelser og skaperånd.

Dugnadsånden og frivilligheten er utnyttet og misbrukt i kommunale og statlige budsjetter, i en tid hvor det forventes at begge foreldrene skal være i 100% jobb, barna skal jakte karakterer og karrierer og i tillegg være aktive på fritiden. Takket være dyktige og engasjerte frivillige i by og land, har vi et mangfoldig og rikt kulturliv i Norge. For noen få, er det mulig å leve av kulturelle aktiviteter, for de fleste må drømmen og ønsket om å bruke mer tid på kulturelle evner og ferdigheter settes til side, fordi det ikke finnes nok jobber eller muligheter for amatører uten gode kontakter og tilgang på økonomiske midler.

Kultur bidrar med inkludering, integrering, mangfold og samfunnsutvikling. Kultur gir oss mulighet til å bruke alle sider av oss selv, til å uttrykke følelser og meninger som er vanskelig å sette ord på, eller som tydeliggjøres bedre gjennom kulturen. Kulturen kan samle oss i sorg og i glede.

For Helsepartiet er det en selvfølge at kultur er et nasjonalt og statlig anliggende. Tilgang til kultur er et kollektivt gode. Kulturforbruk har mange positive virkninger for fysisk og psykisk helse og velvære. Kulturen skal ha gode rammebetingelser, både som næring og frivillig aktivitet. Alle offentlige organisasjoner skal ha en egen budsjettpost for kulturelle aktiviteter.

Investering i kultur er å investere i forebyggende helse og god rehabilitering

Kultur skal være tilgjengelig for alle. Kultur skal være en naturlig og selvfølgelig del for barn og unge i barnehage og skole. Kultur skal være en del av omsorgssektoren og inngå i alle behandlingsopplegg der kultur har positiv effekt på helsesituasjonen. Kultur er for mange avgjørende for god livskvalitet.

Helsepartiet ønsker mer forskning, for å underbygge og dokumentere betydningen av kultur på helse.

Helsepartiet vil at kultur skal

- ha en naturlig plass i samfunnet på grunn av sin store betydning for vår helse, som forebygging, men også ved behandling og rehabilitering.
- være en naturlig del av det forebyggende helsearbeid og brukes på alle behandlingsområder hvor mennesker opplever at det påvirker helsen positivt.
- benyttes som medisinfritt behandlingstilbud i det offentlige helsetilbudet.
- brukes aktivt for lindring og helseforebygging.
- få tilgang til forskningsmidler for å dokumentere kulturens effekt på helse.

Kultur skaper levende lokalmiljøer og arbeidsplasser

Helsepartiet vil satse på den profesjonelle kulturen som en viktig næring og på den frivillige kulturen av trivsels- og folkehelsehensyn. Kulturpolitikk handler om å sikre gode rammebetingelser for kulturlivet og sikre innbyggerne tilgang til kulturopplevelser.

Kultur skaper et levende miljø i by og bygd. Kulturen gir ringvirkninger for arbeidsplasser og økonomien i lokalmiljøer, som kafe- eller restaurantbesøk og turisme.

I mange mindre samfunn sysselsetter spel eller festivaler et helt lokalsamfunn. Det er også en stor næring for utøvere av kultur og leverandører til kulturelle aktiviteter.

Helsepartiet vil

- legge til rette for utvikling av variert kulturliv i hver enkelt kommune, slik at vi får aktive utøvere i hele landet.
- at amatørernes muligheter for utøvelse og utvikling skal bedres.
- øke antallet kunstnerstipender.
- ha en næringspolitikk som bedrer vilkårene til selvstendig næringsdrivende innen kulturområdet.

Kultur og fysisk aktivitet

Kultur omfatter også alle former for idrett. Idretten representerer en viktig og avgjørende betydning for helse og livskvalitet. Idretten, med sitt mangfold, bidrar med varierte muligheter for fysisk aktivitet på ulike nivåer.

Teknologisk utvikling og profesjonalisering i utstyr og aktivitet, gjør det frivillige arbeidet mer krevende og deltagelse i enkelte aktiviteter kostbart. Også idretten i lokal-miljøene, er avhengig av ildsjeler. I idrettspolitikk benyttes ofte betegnelsene organiserte og uorganiserte aktiviteter, uten at det er tydelig hvorfor politikerne lager dette skillet. Helsepartiet mener de såkalte uorganiserte aktivitetene oppstår som en konsekvens av høy organisert aktivitet.

Hvis noe skal iverksettes og utvikles, er det nødvendig med initiativtagere og ledere. Mange barn og unge har fått oppveksten sin reddet av dyktige og omsorgsfulle mennesker, som har brukt sin fritid på lagledelse og trening. Dessverre, har også mange unge fått livene sine ødelagt på grunn av overgrep.

Mange barn og unge slutter med aktiv idrett ved overgangen fra barneskole til ungdomsskole. Dette kan ha sammenheng med at unge opplever større forventninger om å prestere, forskjellen i ferdigheter blir tydeligere og den naturlige, biologiske utviklingen skaper utfordringer for mange unge.

Større krav til utstyr er også en økonomisk utfordring for mange. Fysisk aktivitet er viktig for god fysisk og psykisk helse. Idretten er også en viktig sosial arena. Helsepartiet ønsker idretten skal ha et tilbud som motiverer til fysisk deltagelse for alle unge, uavhengig av om de vil konkurrere eller ikke.

Helsepartiet vil bistå idretten i arbeidet for å

- forhindre overgrep og maktmisbruk i idretten.
- ha et tilbud til unge som oppleves motiverende, uavhengig av ambisjonsnivå.
- utvikle organiseringen og tilbudet, slik at flere barn og unge fortsetter med idrettsaktiviteter eller tar del i arbeidet på annen måte.
- styrke arbeidet mot doping og bruk av uheldige/skadelige medikamenter.
- opprettholde og utvikle breddeidrett.

- tilrettelegge og involvere personer med funksjonshemming.
- involvere og integrere ulike kulturer, alder og kjønn.
- utjevne sosiale forskjeller og gi muligheter for deltagelse, utvikling og mestring for alle.

Kultur som motivasjon og basis for læring

Kulturelle aktiviteter skal være en del av barn- og unges hverdag i barnehage og skole. Vi vil styrke kunst- og håndverksfagene i skolen og sørge for at de bidrar til utvikling av grunnleggende ferdigheter. Kultur kan hjelpe barn og unge med å utvikle trygghet og være arena for læring og personlig utvikling.

Helsepartiet vil gjeninnføre fag som kunst, håndverk og musikk på alle skoletrinn. SFO skal inneholde et variert kulturtilbud og gi barn en mulighet til å teste og lære ulike kulturelle aktiviteter. Kulturaktiviteter viser barn og unge hvordan den teoretiske læringen fungerer i praksis og gir muligheter for opplevelse av mestring på flere områder.

Helsepartiet vil

- legge til rette for at unge idrett-, danser-, musiker- og andre kunstattalenter, kan ta utdanning ved siden av sin kultur-orienterte utvikling.
- at alle som underviser i kulturelle fag har kompetanse i faget.
- at kulturskole og idrettsskole skal være en del av SFO-tilbudet.
- at kommunene skal tilby skoleteater og skolekor, fordi rollespill, sang og musikk utvikler sosiale ferdigheter og har direkte påvirkning på barn og unges psykiske helse.

Kultur er samfunnsutvikling, kulturarv og kulturlandskap

Kultur er også naturlandskap, bygninger og bo-miljøer. Helsepartiet vil ta vare på arkitektur, kulturlandskap, historiske bygninger og steder. Vi trenger historien for å forstå nåtiden. Vi ønsker en samfunnsutvikling som ivaretar vår kulturarv, samtidig som vi moderniserer og utvikler for fremtiden. Det ene må ikke utelukke det andre. Kulturpolitikken skal ivareta kulturarven og bidra til at det produseres ny kultur av høy kvalitet.

Teknologi har blitt en stor og viktig del, også innen kulturområdet. Teknologi gir muligheter og utfordringer. Med teknologien kan vi enklere ivareta kulturarven. Det har oppstått nye muligheter for utvikling og produksjon. Samtidig har det også blitt enklere å stjele andres produksjoner og bruke retusjering på en måte som skaper et urealistisk og uriktig bilde av samfunnets realiteter. Dette har uheldige og til dels alvorlige konsekvenser for selvbildet til spesielt unge mennesker, men vi ser det forplanter seg også til mennesker i alle aldre. Teknologisk kompetanse, krav til teknologisk utstyr og teknologiens endring av det naturlige, kan være et hinder for å delta og ødeleggende for den gode og sunne kulturelle utviklingen.

Helsepartiet vil

- sørge for at kommunene kan bidra med kompetanse og teknologisk utstyr.
- at skolene skal sørge for god kompetanse og aksept for det naturlige.
- bruke kulturtilbud for inkludering og integrering.
- involvere og styrke de frivilliges mulighet for tilstedeværelse i all utvikling av nasjonale, regionale og kommunale tjenester.
- bidra til at teknologiske løsninger gjør det enklere å organisere og drive frivillig aktivitet.
- ta vare på de historiske, kulturelle byggene og scenene og sørge for at de vil fungere som kulturarenaer nå og i fremtiden.
- samarbeide med sentrale og lokale aktører og interessenter for å utvikle og styrke kulturens sentrale rolle i samfunnet.

- *sørge for at 1% av bruttonasjonalproduktet går til kulturformål.*
- *tilrettelegge for eksport av norsk kunst og kultur.*
- *ivareta kulturutøvernes rettigheter og sikkerhet rundt eget skaperverk.*

Når livet er krevende, kan kulturen være det viktigste for livskvaliteten

Helsepartiet vil

- *sørge for at alle kan delta i kulturelle aktiviteter, uavhengig av egen eller foreldres inntekt*
- *synliggjøre alle kulturelle aktiviteter og tilbud.*
- *at alle kommuner skal ha et bredt tilbud av kulturaktiviteter for sine innbyggere.*
- *at langtidssyke barn og unge med spesielle behov, skal gis mulighet for å delta i idrett og andre kulturelle aktiviteter.*
- *legge til rette for at kirker i større grad kan brukes som kulturarenaer ved økte driftsmidler.*
- *gjøre det enklere for private å drifte teatre, dansekompanier og mindre musikkscener i hele landet.*
- *sørge for at det er større kulturelle scener med god akustikk i alle landsdelene.*

10. SAMFERDSEL

- trygg, grønn, rettferdig og fremtidsrettet

Samferdselspolitikken skal sørge for god infrastruktur i hele landet. Vi trenger gode kommunikasjonsforbindelser for å forflytte oss fysisk, frakte varer, ivareta næringsutvikling og opprettholde arbeidsplasser. I tillegg er vi avhengig av gode teknologiske forbindelser, som gjør det mulig å delta i private, offentlige og næringsrelaterte aktiviteter i hele verden. Teknologien gjør det mulig å organisere offentlige tjenester, slik at flere kan konkurrere om de samme arbeidsoppgavene uavhengig av bosted, samle fagmiljøer uten å sentralisere og tilby helsetjenester nærmere der folk bor. Med god teknologisk infrastruktur vil det være enklere å bo, leve og studere i distriktene.

En god infrastruktur omfatter også offentlige og private transportmidler, som jernbane, båt og fly. Samferdselspolitikken skal bidra til reduksjon av klimagassutslipp, samtidig som den skal gjøre det mulig å bo og leve i distriktene. For både helse og miljø, er utslippsfrie transportalternativer viktig. Helsepartiet vil ha miljøvennlig, trafikksikker og distriktsvennlig samferdsel. Helsepartiet vil ruste opp farlige og rasutsatt veier, sørge for møteplasser og utbedringer av utrygge tunneler.

Helsepartiet vil

- prioritere jernbane og kollektivtrafikk. Der hvor det er mulig skal godstransport gå på jernbane og skip, kun kortere strekning på vei. I områder av landet hvor dette ikke lar seg gjennomføre, må veiene bygges ut slik at gods kan fraktes på vei på en trygg, miljøvennlig og effektiv måte.
- styrke og beholde ruteflytilbudet i Nord-Norge.
- reversere oppsplittingen av NSB og sikre færre direktører og flere togavganger.
- ha raskere tog mellom Bergen-Oslo, Trondheim-Oslo og Stavanger-Oslo.
- ha flere parkeringsplasser for pendlere ved kollektivknutepunkt og lavere priser på slik parkering, for å stimulere til at langt flere pendlere reiser kollektivt.
- flytte hovedfokus på veibygging fra fire felts vei til rassikring og bedre veier, særlig i distriktene.
 - Ingen regel uten unntak, Helsepartiet støtter at prosjektet E18 Vest, den såkalte Vestkorridoren fra Asker til Lysaker utenfor Oslo, skal realiseres.
 - For å unngå unødig trafikk gjennom Oslo går Helsepartiet inn for at en Ring 4 utenfor Oslo skal utredes.
- ha et landsdekkende ladenett med ladestasjoner.
- redusere kollektivprisene kraftig i hele Norge.
- bygge ut trygge sykkelveier i hele landet.
- investere i viltgjerder og sikringstiltak for å beskytte liv og helse langs våre veier i hele landet.
- arbeide for at Norge skal bli verdensledende på grønn skipsfart og elektriske fartøy.
- etablere virkemidler for utvikling og innfasing av elektrisk drevne skip og fly.
- at alle husstander skal ha tilgang til digitalt høyhastighetsnett uansett hvor i landet man bor.
- gå inn for at det skal bygges jernbane fra Fauske til Tromsø.
- ha fortløpende byggingen av skipstunnelen ved Stad.

Helsepartiet går imot bompenger

Bompenger er en usosial skattelegging som rammer mennesker i de laveste inntektsgruppene hardest. Veibyging skal som hovedregel fullfinansieres over statsbudsjettet.

Helsepartiet vil

- i all hovedsak at nye veier skal fullfinansieres over statsbudsjettet.

- *Innføre kilometeravgift for tungtransporten med differensierte satser, så dette blir en rettferdig ordning også for transport i de delene av landet der det ikke finnes gode alternativer.*

11. NÆRING, UTDANNING OG ARBEID - helsefremmende, likeverdig og bærekraftig

Et velfungerende næringsliv er avgjørende, for å sikre gode arbeidsplasser, leveranse av nødvendige varer og tjenester, samt ivareta sikkerheten for våre innbyggere.

Arbeidsplassene skal ikke bare sørge for at vi kan tjene penger til livsopphold. De er garantien for at vi får tilgang på det vi trenger for livsopphold, livskvalitet og omsorg. Arbeidsplassene skal sikre vår trygghet, våre materielle verdier og vår helse. Det er mange år siden arbeid kun var en nødvendighet for å gi oss tak over hodet, klær og mat. I dag er arbeidet for de fleste av oss, en viktig del av vårt liv langt ut over å sørge for at vi har penger til nødvendig livsopphold. Gjennom arbeid kan vi få dekket behov for sosiale relasjoner, muligheten til utvikling og følelsen av å bidra med noe meningsfullt. Slik er det dessverre ikke for alle. Et samfunn styrt av politikere som har ønsket sentralisering og slå sammen små enheter til store, har preget utviklingen i mange år. Vi har blitt avhengige av utlandet, varer fraktes over lange avstander og distriktene avfolkes. Vi har et høyt sykefravær, mange står utenfor arbeidslivet, Norge har blitt et kostbart land å leve i og miljø-utfordringene er store.

Den politiske styringen henger ikke med i utviklingen. Teknologiske muligheter er ikke utnyttet og dagens politiske styre synes ikke å forstå hvordan dagens målesystemer, byråkratiske løsninger og krav til effektivitet hindrer god utvikling og gjør oss syke.

Ny teknologi og arbeidsmåte gir gode muligheter for å desentralisere arbeidsplasser og kompetanse i hele landet. Kortere arbeidsreiser er helsefremmende. Det reduserer stress og er bra for miljøet. For at det skal være attraktivt å bo i hele landet, må lokalsykehusene med akuttkirurgi, fødetilbud og barneavdelinger styrkes, ikke nedlegges. Mindre avanserte behandlinger kan foregå på lokalsykehusene.

Politireformen har ført til at politiet ikke har daglig tilstedeværelse i mange distrikter. Dette resulterer i utrygghet og en avkortning av de goder man betaler skatt for å få. Politiet skal være fysisk til stede i hele landet. Vi kan ikke risikere at vær og føreforhold skal hindre redningsmannskaper i nå fram til ulykker. Lensmannskontorene var tidligere en viktig bidragsyter for å forebygge kriminalitet og sørge for trygghet i hele landet. Vi vil ha tryggheten tilbake!

Vi trenger en kombinasjon av frivillige organisasjoner, private aktører og offentlige arbeidsplasser. Alle skal ha mulighet til å lykkes og yte sine bidrag i samfunnet. I Norge skal det være lov å tjene penger, også for de som leverer velferdstjenester, men Helsepartiet ønsker ikke et samfunn hvor makt og midler sitter på få hender. Helsepartiet ønsker å sikre full sysselsetting, godt arbeidsmiljø, høy produktivitet og jevnere inntektsfordeling. Det skal være enklere å starte en bedrift, jobbe som selvstendig næringsdrivende og drive små bedrifter. Helsepartiet ønsker ikke at næringer vi er avhengig av, skal utelukke andre, mindre selskaper. Det offentlige skal i større grad kjøpe varer og tjenester fra små og mellomstore bedrifter. Kravene for å levere til offentlige institusjoner skal forenkles, uten at det går ut over kvaliteten.

Arbeid for alle som kan jobbe, er sentralt for Helsepartiet. Et anstendig arbeidsliv er et viktig grunnlag for høy sysselsetting, fordeling av goder og sosial stabilitet. Helsepartiet vil ha en gjennomgang og revisjon av den såkalte «arbeidslinja» i møtet med arbeidsledige. Helsepartiet ønsker at arbeidsledige skal møtes med fleksible og persontilpassede virkemidler. Dette kan være alt fra lønns- og utdanningstilskudd, delvis og/eller midlertidig uføretrygd, til tilbud om mer vannede arbeidsplasser. Helsepartiet mener at arbeidsløshet er et systemproblem og et offentlig ansvar. Trygdene skal erstatte inntektstap og gi hjelp til selvhjelp. Helsepartiet ønsker å gjøre det enklere for

arbeidslivet å tilby stillinger i redusert stillingsstørrelse, for mennesker som av helsemessige årsaker ikke klarer å fylle en 100% stilling.

Like vilkår for alle

Staten skal ikke bestemme hva som er god helse eller god livskvalitet for innbyggerne. For Helsepartiet er målet viktigere enn middelet. Vi vil ha regulerte private aktører som et supplement til de offentlige velferdstjenestene. De ansatte hos private velferdsleverandører skal ha tilsvarende lønns- og pensjonsvilkår som offentlig ansatte, for å unngå sosial dumping.

Forskning og vitenskap er viktig for vår utvikling og valg av løsninger. Forskning og vitenskap er i konstant utvikling. Det er derfor viktig for Helsepartiet, at vi alltid er åpne for nye ideer og forslag som kan bidra til det mangfoldet, verdigrunnlaget og livskvaliteten vi ønsker for alle i samfunnet.

Næringslivet er avhengig av en arbeidsdyktig befolkning og innbyggerne trenger penger til livsopphold og et arbeid som bidrar til livskvalitet. Det er ikke politikerne som vet når folk har god livskvalitet, eller hva alle trenger for å fungere i hverdagen.

Det offentlige skal være en god arbeidsplass

Det burde være en selvfølge, men slik er det ikke. Høyt sykefravær, store lønnsforskjeller og mistriivsel på grunn av følelsen av manglende mulighet til å varsle om kritikkverdige forhold, preger store deler av offentlig sektor. Vi ser at mange som tar utdanning for å jobbe i offentlig sektor, som lærer eller helsepersonell, velger andre yrker. Arbeidsoppgavene og ansvaret samsvarer ikke med forventningene til yrket. Økte rapporteringskrav og målesystemer, hindrer mange mennesker som velger omsorgsykker å bruke tiden til omsorg. Vi må tilrettelegge arbeidstiden, slik at mennesker som velger et yrke for å hjelpe mennesker, får bruke en større del av arbeidstiden til det akkurat det.

Offentlige tjenester har en hensikt, og det er å sørge for at innbyggerne opplever å få den tryggheten og hjelpen fra det offentlige, som vi har sagt det offentlige skal ha ansvaret for. I tillegg skal det være en arbeidsplass hvor ansatte opplever arbeidsglede. Arbeidstagerne som trives, er den største garantien for et godt tjenestetilbud. Målesystemene og rapporteringskravene dagens politikere velger å benytte ivaretar verken innbyggere eller de ansatte godt nok. På mange måter bidrar de til å gjøre ting verre. Vi trenger flere som kan hjelpe mennesker som er i vanskelige situasjoner. De skal bli møtt av mennesker som har tid til å opptre vennlig og rolig. Ansatte som ønsker det, skal få tilbud om hele stillinger. Det er god samfunnsøkonomi å øke bemanningen, for å redusere slitasje, sykefravær og risiko for underbemanning i perioder.

Alle skal ha tilgang til videreutdanning

Vi lever i et samfunn med raske endringer. Det er ikke lenger tilstrekkelig å gjennomføre en høy utdanning og være aktuell for arbeidsmarkedet resten av livet. Arbeidsmiljøloven gir alle rett til videreutdanning, relevant for bedriften/organisasjonens behov, men finansiering og muligheten til å ta fri med eller uten lønn, varierer mye. Svært mange arbeidstakere har ikke mulighet til å gjennomføre videreutdanning av økonomiske, helsemessige eller andre årsaker.

Noen arbeidstakere har gode muligheter for videreutdanning gjennom sin arbeidsgiver. Noen får fri med lønn og alle utgifter betalt. Andre må bruke ferie og betale alle utgifter selv.

Den enkeltes økonomi, skal ikke være avgjørende for å vedlikeholde kompetanse og være aktuell for arbeidsmarkedet. Helsepartiet vil sørge for virkemidler, som gjør videreutdanning tilgjengelig for alle.

Private kursholdere og utdanningsinstitusjoner, skal i større grad få en godkjenning som gir poeng ved opptak til høyere utdanning.

Forskning og høyere utdanning

Vår velstandsutvikling har vært forskningsdrevet og er en følge av et høyt utdanningsnivå i samfunnet. Skal vi lykkes med de omstillinger som kreves av oss, er utvikling av ny kunnskap en forutsetning. Vi må videreutvikle et sterkt kunnskapsamfunn som søker ny kunnskap, utfordrer gammel kunnskap og evner å anvende kunnskapen til beste for samfunnet. Nysgjerrighet, åpenhet og toleranse må prege vårt utdanningssamfunn. Utdanningen skal ikke være preget av indoktrinering, men heller av refleksjon over kunnskapens begrensninger og stimulering til å stille spørsmål ved kunnskapen. Sannheter er sjelden evigvarende og må utfordres for at ny kunnskap skal utvikles. Ingen eier sannheten.

De siste 30 år har også universitetssektoren blitt utsatt for New Public Management-ideologi. Tanken har vært, at kvalitet og kvantitet i utdanningsinstitusjonene kan bedres ved mer detaljert styring. Mange mener denne utviklingen har gått på bekostning av den akademiske friheten. Helsepartiet mener en for detaljert statlig styring av universiteter og høyskoler, er en trussel mot den akademiske frihet og en fri forskning. Hvis staten eier sannheten, er faren ensretting, tap av mangfold og en «sannhet» som ikke er oppdatert.

Våre universiteter og høyskoler er samfunnets spydspisser i vår søken etter å forstå oss selv og verden rundt oss. Det er fristende å hevde, at forskning og forskningsmiljøenes verdensforståelse, for mange, har erstattet religionen. I en slik sammenheng blir det viktig at ingen eier sannheten og at den akademiske friheten og yringsfriheten ved våre utdanningsinstitusjoner i prinsippet er ubegrenset. Ingen skal kunne begrense den akademiske yringsfriheten ved å påberope seg å være krenket.

Det er lett å forstå at vi trenger anvendt forskning, men ofte er det ny kunnskap fra grunnforskningen som har gitt grunnlag for anvendt forskning. Vi trenger derfor å ha en sterk fri grunnforskning, uten for sterke føringer. Vi trenger kunnskap for å forstå verden og den virkeligheten vi lever i.

Forskning er internasjonalt. Det er viktig å legge til rette for internasjonalisering av forskningen, med mobilitet av forskere. Skal vi nyttiggjøre oss den internasjonale utviklingen i forskningen, må vi sørge for tilstrekkelig bredde og dybde i vår egen forskning.

Oppdragsforskning må aldri bli så dominerende, at det påvirker tolkningen av forskningsresultatene. Forskningens legitimitet er avhengig av at forskningsinstitusjonene sikrer forskernes integritet, uavhengighet og troverdighet. Når det kan stilles spørsmål ved om forskere tilpasser sin forskning som et ledd i samarbeid med kommersielle aktører, truer dette oppfattelsen av all forskning. Skal forskerne sikres uavhengighet, må det følge tilstrekkelige midler til forskning med stillingen som forsker.

I dag har omtrent 35 % av befolkningen over 16 år universitets- eller høyskoleutdanning. For de mellom 30 og 40 år, har 50 % av menn og 60 % av kvinner høyere utdanning. Både menn og kvinner har omtrent 20 % utdanning på mastergradsnivå eller høyere, men det er flere kvinner som har gjennomført kortere, høyere utdanning enn menn (bachelornivå).

Helsepartiet mener

- vi må verne om den akademiske friheten. Den er en forutsetning for utvikling av ny kunnskap og for å utfordre «gamle sannheter». Den akademiske friheten er en bærebjelke i et demokrati.
- forutsetningen for en fri forskning, er at tilstrekkelige forskningsmidler følger en vitenskapelig stilling. Dersom alle forskningsmidler er programmidler eller oppdragsforskning, er faren stor for at forskningen kan bli mindre original og i for stor grad styrt og tilpasset et ønske om økonomisk støtte.
- forskningsresultater skal publiseres åpent, slik at alle har tilgang til resultatene. Enhver skal ha tilgang til forskningsartikler, uten å måtte betale for tilgang til forskningsresultatene.

- at det må legges til rette for at norsk høyere utdanning og forskning er blant det fremste i verden.
- universiteter og høyskoler tar vare på dannelsesaspektet ved utdanningene, for å sikre intellektuell, etisk og demokratisk refleksjon. Det gjelder all utdanning.
- en høyere andel av befolkningen i framtiden, bør ha høyere utdanning.
- gratisprinsippet for høyere utdanning skal videreføres.
- det skal tilstrebes et læringsmiljø som fremmer helse, trivsel og læring.
- studiefinansiering via Lånekassen må være på et nivå, som gjør det mulig å være fulltidsstudent.
- utdanningsinstitusjonene skal ha dialog og samarbeid med bedrifter/institusjoner, som vil ha behov for de som blir utdannet ved utdanningsinstitusjonene, for å sikre at utdanningen er tilpasset samfunnets utvikling.
- utdanningen i profesjonsstudier innen helsefag økes, for sikre befolkningen kompetente helsefagarbeidere.
- det må satses mer på utdanning av spesialiserte sykepleiere, bla annet ved å drastisk øke antall utdanningsstillinger og øke stipendene, så man har råd til utdanningen.
- det er stort behov for utdanning/videreutdanning av personell innen rus og psykiatri.
- utdanningen av leger i Norge bør økes. Det bør vurderes å starte utdanning av leger både ved Universitetet i Stavanger og ved NMBU (Norges miljø og biovitenskapelige universitet).
- det skal opprettes utdanning for leger, med særlig vektlegging av forebyggende medisin.

Forskning - avgjørende for miljø, arbeidsplasser og samfunnsøkonomi.

Helsepartiet vil

- ikke legge ned oljeindustrien før vi har andre ben å stå på, men støtte en omlegging i klimavennlig retning.
- satse på tang og tare. Helsepartiet mener at Norge, med verdens lengste kyst og kalde vann, har svært gode muligheter for å utvikle en næring knyttet til utnyttelse av tang og tare av høy kvalitet, som finnes langs hele kysten. Tang og tare kan bli en svært viktig ressurs i fremtiden, både som mat for mennesker og dyr.
- legge til rette for å utvikle et mer klimavennlig og grønt næringsliv, redusere rapporteringskravene for næringslivet og støtte oppstart av nye miljøvennlige bedrifter.
- ha økt satsing på fornybare ressurser til havs og ha et system for fiskerikvoter, som sikrer befolkningsutviklingen langs hele kysten.
- satse på teknologi som gjør det mulig å utføre jobber uavhengig av hvor du befinner deg geografisk, og som gjør det unødvendig å være fysisk samlet for å dele kompetanse.
- motvirke sentralisering av arbeidsplasser ved å sørge for likeverdige tjenestetilbud til innbyggerne i hele Norge.
- ha flere forsøk med 6-timers dag i ulike sektorer, fordi dette kan gi både økt produksjon og økt livskvalitet.

Realkompetanse skal tillegges større vekt og gi formell kompetanse

Vi lever i et samfunn, hvor forventninger til høy formell kompetanse, resulterer i at unge mennesker ikke får tilgang til arbeidslivet før de har gjennomført lang utdanning. Mange som har omfattende og tung arbeidserfaring, opplever å bli tilsidesatt i konkurranse med grader fra teoretiske utdanningsinstitusjoner. Helsepartiet mener verdien av arbeidserfaring i større grad skal vektlegges, når vi søker på videreutdanning og stillinger i offentlig sektor Arbeidsgivere skal dokumentere kompetansen som den enkelte har tilegnet seg i jobben, ikke bare arbeidsoppgavene.

Helsepartiet vil

- *at alle som ønsker, skal ha lik tilgang til videreutdanning i kombinasjon med arbeid.*
- *stille krav til offentlig og privat næringsliv, slik at flere får mulighet til videreutdanning.*
- *gi alle muligheten for etter- og videre utdanning, for å øke den enkeltes arbeidsmuligheter og sikre næringslivet kompetent arbeidskraft.*
- *utvikle et system, hvor realkompetanse og kurs/opplæring i jobb, gir studiepoeng/grader på lik linje med utdanning ved utdanningsinstitusjoner.*
- *at det skal være enklere for private kursholdere og utdanningsinstitusjoner, å bli anerkjent som grunnlag for høyere utdanning og arbeid.*

12. NATUR OG MILJØ - for liv og helse og alt som lever

Natur og friluft er viktig for helsen. Klima og miljø er en av vår tids største utfordringer. Helsepartiet er opptatt av å sikre naturen til rekreasjon, matproduksjon, fysisk aktivitet og framtidige generasjoner

Miljø er mer enn klima. Vi har problemer med forsøpling, spesielt plast i havene, forgiftning av jord, luft og vann, avskoging, mangel på rent vann og matjord, samt utrydningstruede planter og dyr.

Vi trenger rent vann, sunn mat, en planet som ikke er giftig, at solen ikke skader oss, vi trenger frisk luft å puste i, næringsrik jord å plante i og vill fisk som er sunn å spise. Med god forvaltning, vil vi sikre at vi har nok ressurser til folk og dyr, nå og i framtiden.

Norge er rikt på naturressurser, kilder til vår velstand. Disse må vi forvalte på en bærekraftig måte. Økende har ført til rovdrift på naturen. Helsepartiet vil ha gode løsninger for fremtiden, som ikke skader naturen og som bidrar til mindre utslipp av CO2.

Helsepartiet ønsker trygge oppvekst- og livsvilkår for de som bor i byene. Med et godt utbygd og moderne tilbud av kollektivtransport, vil støy og svevestøv i boligområder kunne reduseres. Vi vil sette av øremerkede midler til Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger/Sandnes, for å løse de spesielle utfordringene disse byene har.

Helsepartiet stiller seg bak FNs syv klimamål. Kampen mot den globale oppvarmingen står sentralt.

Respektfull forvaltning

Helsepartiet vil innføre hjemfallsrett og grunnrentepriippet for bruk av landets naturressurser. Grunnrente, altså leie av land/vann, skal kreves ved oppdrett i vann, elver, sjø- og havområder, ut fra de samme prinsippene som NVE har lagt for landets vassdragsutbygging. Den samme avgiftspolitikken skal legges til grunn for bruk av våre felles naturressurser og bygge på «forurenser-betaler-prinsippet». Norge har også et særlig ansvar for å bevare myrer, som lagrer store mengder CO2.

Helsepartiet vil

- innføre grunnrente for næringsdrift og økonomisk utnyttelse av alle landets naturressurser og innføre hjemfallsrett i konsesjoner, etter samme prinsipp som vannkraftutbyggingen.
- ikke ha oljevirkosomhet i Lofoten, Vesterålen og Senja, av hensyn til villfiskbestanden.
- stimulere til etablering av nye myrområder, forby dyrking og utbygging på myr.

Dagens vindkraft er ikke bærekraftig – vi har andre løsninger

Respekt og omsorg for det levende livet står sentralt i Helsepartiets Prinsippprogram. Utbygging av vindkraft ødelegger natur og dyreliv, for fugler og insekter og myrområder som binder CO2. Dagens vindkraftpolitikk er et blindspor i energipolitikken. Helsepartiet kan ikke støtte opp om en politikk som skader liv og helse og forringer folks og dyrs livskvalitet.

Økonomiske incentiver

De såkalte grønne sertifikatene, gir subsidier til investorer i vind-markedet, betalt av staten «direkte fra skattebetalernes lommer». Vindkraftinvestorer slipper å betale grunnrente til staten («rent of land»). Sammen med andre attraktive skatteinnetninger, er det lukrativt for det internasjonale finansmarkedet å investere i norsk skattesubsidiert vind-industri. Overskuddet føres ut av Norge og beskattes i andre land. Lite faller tilbake på nærområdet der energien hentes fra. I flere land i Europa

er utbygging av vindkraft stoppet helt opp. Interessen for vindkraftutbygging i Norge, er først og fremst drevet fram av gunstige subsidier og lettjente penger.

Vindkraft har fått tilskudd og skattesubsidiering, som har gått på bekostning av satsing på andre energikilder, som opprusting av vannkraft og tilskudd til solceller og varmepumper. De økonomiske incentivene er konkurransevridende og bremser utviklingen av mer miljøvennlige energikilder.

Utbygging på land

Norge har store naturområder og innbyggere med aktive friluftsinnteresser. Vill og uberørt natur er Norges største turistattraksjon.

De siste 15 år har NVE/OED gitt konsesjoner for vindkraftutbygging i store deler av fjell- og kystlandskapene i hele landet. Mange av disse ligger i vernede naturområder med myr, naturlige habitater for truede fuglebestander og ruter for trekkfugl.

Industriparker for vindkraft krever at areal sprenges vekk der turbinene bygges. Mange kilometer ny vei ødelegger naturen for alltid. Vindturbiner har en levetid på maksimalt 40 år. De er laget av lite nedbrytbare plastkompositt og oppryddingskostnadene vil bli store. Ansvar og kostnadene for dette, er ikke tatt med i konsesjonene og i det grønne sluttregnskapet.

En vindturbin rager opp til 240 meter i høyden. Rotorblader kvester fugler og insekter, lavfrekvent lyd stresser ville og tamme dyr. Lokalbefolkningen opplever at de blir overkjørt.

Utbygging til havs

Konsekvensene av å bygge ut vindkraft til havs er for lite forsket på. Den lavfrekvente lyden vindturbinene produserer, reiser raskere i vann enn i luft og den påvirker sannsynligvis adferden til fisk og pattedyr i havet. Forskere mistenker at navigeringssystemet til hval blir forstyrret og er årsaken til at hval strander. Hvor mye sjøfugl og trekkfugler som skades, er ikke undersøkt.

Dersom det er slik som flere eksperter frykter, at vindkraftutbygging fører til endringer for livet i havet, har vi gitt grønt lys for en energiutnytting som ikke er bærekraftig. Konsekvensene av utbygging av vindkraft til havs er lite undersøkt. Inntil kunnskapen blir bedre, må det ikke gis flere konsesjoner.

Norge må modernisere og fornye allerede utbygget vannkraft, som utgjør størstedelen av vår energiforsyning. Målet er en bærekraftig energiproduksjon som ikke skader livsgrunnlaget på jorden.

Helsepartiet vil

- satse på opprusting av eksisterende vannkraft og utbygging av småskala anlegg.
- ha "hvert hus sitt solcelletak", egen jordvarme eller varmepumpe.
- fjerne subsidiering for energiutbygging, som gjør stor skade på natur og på landets interesser.
- innføre en skattemodell med lik grunnrente for blant annet vind, olje og vannkraft.
- beskatte allerede utbygd vindkraft, for de kostnader naturinngrepene har medført.
- kjempe for erstatning til skadelidte.
- sette ned et ekspertutvalg for å utrede fordeler og ulemper av vindkraftanlegg.
- gjennomgå alle tildelte og nye konsesjoner.
- at eier av stengte vindkraftverk pålegges å bekoste og rydde opp, for å tilbake stille områdene.
- at overskuddet fra alle vindkraftverk på norske territorier skal beskattes i Norge.
- at konsesjoner som er gitt, men ikke iverksatt, settes på vent inntil erfaring og forskning viser hvordan livet i havet påvirkes.

En fornuftig viltforvaltning til gagn for mennesker og dyr

Helsepartiet vil redusere konfliktene som oppstår når rovdyr, spesielt ulv møter beitedyr. Det er viktig å lytte til de som har skoene på. Forvaltningen må skje med omhu, ta hensyn til rovdyrbestanden og trygge befolkningen, husdyr, kjæledyr og annet vilt.

Helsepartiet vil

- sette opp elektroniske gjerder for ulv i problemområder. Med et slik løsning kan man kontrollere hvor ulven kan oppholde seg. På denne måten vernes både byttedyr og ulv.

Gjenvinning og sirkulær økonomi er fremtiden

Helsepartiet vil at Norge skal bli et foregangsland når det gjelder sirkulær økonomi. EU har vedtatt at Europa skal være klimanøytralt innen 2050. Det meste av vårt avfall er en ressurs. I dag gjenbrukes kun 9% av EUs avfall. Målet er å avskaffe 50% av alle søppeldynger innen 2050.

Helsepartiet vil ha en grønn byggebransje, med ombruk av spesielt stål og betong

Produksjon av stål og betong står i dag for 40 prosent av alle klimagassutslipp i verden. Ombruk av byggematerialer som stål, treverk, innredninger osv. forlenger materialenes levetid og reduserer klimaavtrykket ved ny produksjon. Ombruk er mer miljøvennlig enn materialgjenvinning.

Helsepartiet vil

- kreve endring i byggeforskrifter, der staten gir økonomisk støtte til ombruksprosjekter.
- stimulere sirkulære økonomi, først for klær, møbler og byggevarer.
- innføre MVA-fritak i byggebransjen på reparasjoner.

Norge skal lede an i kampen mot miljøforurensning

Plastprodukter er en av vår tids største miljøproblem. Åtte millioner tonn plast havner årlig i havet. Plast skader dyr, fisk, planter og mennesker og kan bli liggende i miljøet i hundrevis av år. Nedbrytingen produserer mikroplast. Et fiskesnøre av nylon brytes ned først etter 600 år.

Forurensningen øker og sprer seg i næringskjeden, forgifter mennesker, planter og dyr. Norge bør bli et foregangsland i kampen mot plastforurensning og forsøpling av bymiljø og landskap. Erfaring fra oppryddingsprosjekter i storbyer, for eksempel New York, viser at reparering av knuste vinduer, søppelrydding og en ren by, reduserer kriminalitet.

Helsepartiet vil

- at Norge skal ta en ledende rolle i verden i kampen mot plastforurensning.
- utrede hvordan vi kan fase ut bruk av miljøskadelig plast innen 2028.
- stoppe produkter av miljøfiendtlig plast i bæreposer, plastbestikk med mer innen 2024.
- øke innsatsen med å fjerne plast fra land, sjø og vann.
- kartlegge omfanget av avfall i sjø og hav ved hjelp av undervannsdroner.
- stoppe bruk av miljøfiendtlige gummigranulater på kunstgressbaner.
- satse på nye vegvaske-metoder, som forhindrer spredning av mikroplast.
- innføre bøter i forsøplingsaker, slik Miljødirektoratet har anbefalt.
- øke støtten til opprydding av marint søppel.
- inngå et nordisk samarbeide om pant.
- verne sårbare havområder og fjorder for industri som forurenses økosystemene.
- legge til rette for omlegging av tungolje for havgående skip.

13. LANDBRUK, FISKERI, AKVAKULTUR OG REINDRIFT

Helsepartiet vil øke norsk beredskap og selvforsyning av trygg, næringsrik mat.

Under halvparten av maten vi spiser, produseres i Norge. Potensialet til å øke produksjonen, er stort. Helsepartiet vil bidra til økt helse og beredskap, ved å gi befolkningen bedre tilgang på god, kortreist og trygg mat.

For å oppnå dette vil Helsepartiet

- ha økt fokus på selvforsyning og beredskap.
- sikre tilgang på gode drikkevannskilder.
- ivareta og bedre grunnlaget for biodiversitet (biologisk mangfold).
- øke matproduksjonen, og finne løsninger som gjør det attraktivt å forvalte og drive landbruk.
- sikre landbruksarealer og matjord for fremtidige generasjoner.
- sikre gode vilkår i og for primærnæringene.
- ha trygg, kortreist og næringsrik mat og god dyrehelse i matproduksjon.
- ha lagre av korn, frø og andre nyttevekster, også for utdeling i krisesituasjoner.

Landbruk

Å sikre gode, langsiktige investeringer, kombinert med lønnsomhet i landbruksnæringen, er utfordrende. Næringen er sårbar, særlig ved generasjonsskifter. Helsepartiet vil søke å finne løsninger, som sikrer bønder akseptabel inntekt og drift, i hele landet. Det er en forutsetning for vår selvforsyning, og økt beredskap.

Å sikre god, trygg og næringsrik mat, krever forskning på dyr og nyttevekster, som tåler de ulike klimasonene og klimautfordringene.

Helsepartiet vil stimulere til - og prioritere forskning på

- matproduksjon som tåler klimaendringene, og som kan tilpasses de ulike klimasonene i Norge.
- bedre ivaretagelse av økosystemer og bedre grunnlaget for biodiversitet.
- næringsrik, trygg og renere produksjon (eks redusere nivået av plantevernmidler og antibiotika i mat og fôr (inkludert i fiskeoppdrett)).
- Å øke produksjonen og redusere svinn (eks matsvinn og bedre utnyttelse av trevirke).
- karbonfangst og -lagring.
- bevaring av skog og spesielt eldre skog, fordi det er viktig for ivaretagelse av flere arter.
- økt nyplanting etter hogst og bruk av tre i bygg.
- økt utnyttelse av skogens ressurser.
- drift i hele landet og at næringen sikres gode rammevilkår.
- at mer tømmer blir foredlet i Norge I dag eksporteres halvparten av norsk hogst.

Havbruk

Havet har store ressurser. Helsepartiet vil ha en bærekraftig forvaltning. I dag forvaltes havet nærmest som en gratis innsatsfaktor, med påfølgende forurensning fra fiskeindustrien (antibiotika, fiskeavføring, fôringsrester, rømt laks, lus mm)

Helsepartiet vil at det stilles krav, om at fiskeoppdrett skal fylle kravene til bærekraftig drift, uten å gå på akkord med folkehelse, fiskevelferd eller miljø. Matsikkerhet må ivaretas gjennom blant annet produktmerking og god fôrkontroll.

Helsepartiet vil

- *arbeide for et miljøvennlig og bærekraftig havbruk, med like strenge krav som i landbruket.*
- *se på muligheten for å satse på at oppdrettsnæringen skal foregå i landanlegg, for å redusere skadepotensiale.*
- *innføre pliktig avsetning av midler for næringsdrivende, til bruk for opprydding og evt. skade forårsaket av virksomheten.*
- *stimulere til dyrking av næringsplanter i havet, både som mat og dyrefôr.*
- *utvide hjemfallsrett og grunnrenteprinsippet til også å gjelde for fiskeoppdrett.*
- *at oppdrettsnæring som har mærer i hav, sjø og elver, skal betale grunnrente (leie av felles naturressurs).*
- *at alle mærer skal avfallsikres.*

Fiskeripolitikk med fokus på livskraftige kystsamfunn

Helsepartiet vil jobbe for at fiske og produksjon av sjømat, skal baseres på bærekraft, være kortreist og en del av det grønne skiftet i samfunnet. Mange arbeidsplasser har gått tapt, fordi fisken ikke føres til nærliggende kaianlegg med fiskemottak og foredling.

Helsepartiet vil

- *føre en politikk, som sikrer at fisken føres til land nær der fisken er hentet opp, verne om og bygge ut sjømatforedling i Norge, herunder tilrettelegging for mangfold av mindre fiskeforedlingsbedrifter. Dette vil redusere transportbehovet og sikre næringsgrunnlag for gode lokalsamfunn.*
- *at Norge i langt større grad bør satse på villfisk. Fordi vi har helt unike muligheter for det og fordi vi tror folk vil foretrekke vill fisk.*

Reindrift

Helsepartiet vil arbeide for

- *at reindriften har gode rammebetingelser.*
- *at offentlig forvaltning ivaretar den folkerettslige forpliktelsen i forhold til reindrift, og at det opprettes arenaer for dialog, der både reindriftnæringa, det samiske samfunnet, grunneiere og den øvrige befolkningen som berøres, tas hensyn til og ivaretas.*
- *at det utvikles stabile og langsiktige løsninger for reindrift og reintallstilpasning.*

Dyrevern

Et samfunn som har omsorg for dyr, er et samfunn som har omsorg for de som ikke kan hevde sin rett.

Helsepartiet vil

- *ha eget dyrepoliti og en egen instans med inngående kompetanse om veterinærfag, etikk, juss og helse, som går inn under dyrepolitiet.*
- *ha en helsevurdering, for videre håndtering av mennesker som står bak alle typer overgrep mot dyr.*
- *gå inn for strengere straffereaksjoner mot de ansvarlige i slike saker.*

14. JUSTIS

- trygge og rettferdige samfunn

Trygghet er viktig for helsen. Trygghet bygger gode samfunn. Helsepartiet vil føre en justispolitikk som sikrer trygghet, rettferdighet og rettssikkerhet for alle.

Som i helsepleien, vil vi styrke forebygging av kriminalitet, sikre hurtig inngripen ved lovbrudd og sørge for offerets og kriminelles rehabilitering i etterkant.

Nærhet og nok kapasitet hos politiet, er en forutsetning. Bevilgningene i sektoren må økes, for å sikre tilstrekkelig og samordnet kapasitet i politiet, domstoler og i kriminalomsorgen.

Forebygging i flere lag

Både for offeret og gjerningspersonen, er satsing på kriminalitetsforebyggende tiltak og bekjempelse av fattigdom, beste verktøyet for å hindre kriminalitet. Da må politi, berørte familier, barnevern, konfliktråd, skoler og kommune samarbeide godt. Politifolk som kjenner nærmiljøene og jobber aktivt med forebygging, har vist seg å ha god effekt.

Forebyggende arbeid i utsatte ungdomsmiljøer

Det er viktig å forhindre at unge mennesker begår sine første kriminelle handlinger. Mindre lovbrudd, kan bli starten på «en kriminell løpebane». Ungdom i faresonen kan ha ulike utfordringer i familien og/eller på skolen. Også unge fra tilsynelatende «vellykkede hjem» kan ha utfordringer, som unge i et tøft miljø, unge som selv er ofre for kriminalitet og ungdom med psykiske utfordringer og/eller rusproblemer. For en vellykket forebygging av ungdomskriminalitet, må bakenforliggende problemer avdekkes og håndteres.

Helsepartiet vil

- ha større fokus på forebygging av kriminalitet.
- forhindre fattigdom og utenforskap.
- styrke samarbeidet mellom parter som skal bidra til å forebygge kriminalitet, med fokus på å stoppe tilløp til ungdomskriminalitet.
- styrke krisesentrene og sikre tilgang for alle som utsettes for vold og overgrep inkludert sårbare grupper, som utviklingshemmede m.fl. Opphold på krisesentre må være gratis for alle.
- sikre at unge med risikofylt bruk av rusmidler, får effektiv behandling og oppfølging også i spesialisthelsetjenestene.
- sørge for at barne- og ungdomspsykiatrien styrker sin kompetanse på gjengproblematikk, kriminalitet og behandling av rusproblemer.
- gjenopprette ambulerende team «gatepatruljer» og forebyggende enheter i politiet, som oppsøker ungdomsmiljøer og holder øye med og tilbyr hjelp til utsatte barn og unge.

Helsepartiet vil ha tilstedeværende politi og en rask straffekjede

Et tilstedeværende politi

«Nærpolitireformen» må få reelt innhold og resultere i mer, nært og synlig politi. Et synlig og kompetent politi er essensielt for innbyggernes trygghet og har en god forebyggende effekt. Helsepartiet vil ha politi som en integrert del av lokalsamfunnene. Slik får politiet god kunnskap om sitt lokalsamfunn og kan jobbe forebyggende i samarbeid med andre organer. Lokal tilstedeværelse setter politiet i stand til å forebygge og oppdage kriminalitet på et tidlig tidspunkt.

Politiet for fysisk og psykisk helse

Arbeidet med å hindre og oppklare voldtekter og vold i nære relasjoner må intensiveres. Vold og overgrep skal ha høyeste prioritet hos politiet. Det er et stort problem at så mange anmeldte voldtekter blir henlagt. Arbeidet med å oppklare disse sakene må styrkes. Barn og unge som vokser opp med fysiske og psykiske overgrep, blir ofte syke voksne. Vold i nære relasjoner koster dyrt, for den enkelte og for samfunnet.

Alvorlig volds- og gjengkriminalitet må bli oppklart og pådømt

Voldtekt, ran, drap og vold er alvorlig kriminalitet, som gir enorme helseskader. Slik kriminalitet må prioriteres høyt i hele straffesaksjeden. Når publikum opplever at disse sakene ikke blir oppklart og pådømt, svekkes den allmenne rettsoppfatningen og utryggheten øker.

Arbeidet for å bekjempe internasjonal menneskehandel må styrkes

Menneskehandel er et stort internasjonalt problem, dessverre også i Norge. Dette er moderne slaveri. Bekjempelsen må intensiveres og lovbrudd avdekkes, alt fra tvangsarbeid i hjem til sosial dumping og prostitusjon. Helsepartiet vil øke strafferammene for all menneskehandel.

Helsepartiet vil

- sikre politiet nok ressurser til å forebygge, forhindre, etterforske, oppklare og føre saker i strafferetten.
- ha et godt synlig politi i hele Norge.
- jobbe for å sikre en god flyt i hele straffekjeden, for å sikre at det går kortest mulig tid fra et lovbrudd begås, til eventuell soning.
- at «nærpolitireformen» blir en reform der folk har nærhet til fast, stasjonert politi.
- gjenåpne de lokale lensmannskontorene i distriktene.
- at politiets responstid må reduseres og den bør bli likere i hele landet.
- politiet skal forhindre og etterforske alle typer kriminalitet, men ha spesielt vekt på forbrytelser som går ut over liv og helse, som familievold og voldtekt.

«Nei, betyr nei»- Helsepartiet vil ha samtykkelov

Anslagsvis, blir 8-16.000 kvinner utsatt for voldtekt eller voldtektsforsøk i Norge hvert år. Hver tiende kvinne i Norge har vært utsatt for voldtekt minst én gang i løpet av livet. Halvparten var under 18 år da de ble voldtatt. Antall voldtekter har økt.

Hvor mange gutter og menn som blir utsatt for voldtekt, finnes det foreløpig lite statistikk på, men vi vet at noen gutter og menn blir utsatt for voldtekt og voldtektsforsøk.

Etter norsk lov er det ikke voldtekt, dersom overgriper ikke bruker vold eller trusler. At personen tydelig sier «nei» er ikke nok. Dette mener Amnesty påvirker holdninger knyttet til seksuelle overgrep i Norge. Et tydelig «nei» er i dag ikke nok til å gi en voldtektsdom. En samtykkelov snur ansvaret over på overgriper. «Sa hun (eller han), ja?». En slik lov er enkel å forholde seg til, er utvetydig og gir et tydelig signal om hva som er akseptabelt.

Helsepartiet vil

- endre voldtekts-lovgivningen, slik at voldtekt defineres som seksuell omgang uten oppriktig samtykke.
- sikre ofre for voldtekt god helsehjelp, rehabilitering, langvarig oppfølging ved behov og erstatning.
- sørge for at politiet får ressurser til å prioritere etterforskning av voldtektssaker. Politiet må ha ressurser til å sikre bevis og foreta avhør umiddelbart.
- øke kapasiteten og sørge for faglig kompetanse på voldtektsmottak i hele landet.

En forebyggende og human narkotikapolitikk

Helsepartiet vil forhindre flest mulig nye rusavhengige. Vi vil gi verdighet og hjelp til eksisterende pasienter, samt gode rehabiliteringstilbud som er mer enn fagre ord. Helsepartiet vil beskytte samfunnet mot rusrelaterte skader. Denne balansen krever ulike virkemidler for ulike grupper.

Fritidsbrukere av rus finner liten støtte i Helsepartiet. Vi går ikke inn for amnesti for folk som krever fritt å få velge sin rus. Rus har en høy pris for pårørende, venner og for samfunnet. Derimot ser vi behovet for at pasienter som kan ha helseutbytte av stoffer som i dag er definert som forbudte, narkotiske stoffer, skal få prøve ut disse til medisinsk bruk, i samråd med sin lege/behandler. Ruspasienter som ønsker skal ha umiddelbar tilgang til helsehjelp –og nødvendig oppfølging,

Norge har flest overdosedødsfall i Europa. Det er hevet over tvil, at norsk narkotikapolitikk ikke har virket etter hensikten. Vi har ikke klart å redusere narkotikaproblemene. Narkotikakriminalitet tar opp store ressurser hos politiet og rettsvesenet i Norge. Dette betyr at andre former for kriminalitet ikke blir prioritert høyt nok.

Samtidig er narkotikabruk først og fremst definert som et helseproblem, men et straffbart helseproblem. Norge har en streng narkotikapolitikk og med høye strafferammer. Allmennpreventive hensyn var den viktigste begrunnelsen for stadig økende strafferammer og målet var å hindre utbredelse av narkotika gjennom kontroll og straff.

Norge har ikke blitt et narkotikafritt samfunn ved å kriminalisere rusavhengige. Ved å kriminalisere en pasientgruppe, har Norge antagelig fått mer kriminalitet, flere overdoser og unødvendig høy belastning på fengselsvesenet. Vi tror likevel en ren avkriminalisering vil koste liv og helse hos lovlidige mennesker, som ellers ikke ville våget å være i kontakt med rus.

Tiden er inne for nye grep. All vår politikk bygger på individuelle hensyn, også vår narkotikapolitikk:

Helsepartiet vil

- ha et generelt forbud mot narkotika.
- avkriminalisere erverv til og eget bruk av narkotika for enkelte grupper rusmiddelavhengige.
- at mennesker som har blitt avhengig av narkotiske stoffer, skal sikres medisinsk og faglig hjelp og oppfølging.
- ha en kraftig styrking av kapasiteten til avrusning.
- ha en reell satsing på ettervern av rusmisbrukere, i samarbeid med rusmisbrukerne.
- tillate medisinsk utprøving av narkotiske stoffer til pasientgrupper, av helsemessige årsaker opprettholde et høyt straffenivå for de som organiserer og smugler narkotika.
- av hensyn til misbrukernes helse, og for å forhindre overdosedødsfall, innføre sprøyterom i de største byene i Norge.

Helsepartiet vil styrke domstolene

De som har rett, skal få rett - uavhengig av størrelsen på lommeboka.

Transparency International har pekt på Norge som landet med mest korrupsjonsrelatert problematikk, av de skandinaviske landene. Uriktige avgjørelser går hardest ut over ressursvake mennesker, som ikke kan eller orker å slåss for sin rett. Dette vil ikke Helsepartiet akseptere.

Når ressurser og makt er mer avgjørende enn loven, er rettssikkerheten truet. De som ikke har eller har tilgang på sterke økonomiske muskler, er taperne i rettssystemet.

Helsepartiet vil opprette en egen familiedomstol

I Norge har vi hatt et domstollignende organ, Fylkesnemnda i barnevernssaker. Denne organiseringen har vist seg å ikke støtte rettsikkerheten i barnevernssaker godt nok. Norge er klaget inn og dømt i mange saker i menneskerettsdomstolen i Europa. Helsepartiet vil legge ned fylkesnemndene og opprette en egen familiedomstol på tingrettsnivå med spesiell kompetanse på familierett, barnevern, vold og overgrep i hjemmet, og i andre nære relasjoner. Denne domstolen overtar alle familierettsaker, voldssaker i nære relasjoner og barnevernssaker. Domstolene må styrkes, alle lokale tingretter må opprettholdes

Helsepartiet vil styrke domstolene og beholde alle tingrettene.

Helsepartiet vil

- at alle med en inntekt på og under 2,5 G, skal ha tilgang til fri rettshjelp.
- gjeninnføre juryordningen, fordi prinsippet om å dømmes av likemenn må bevares.
- beholde de lokale tingrettene og styrke domstolene betydelig.
- ha fylkesvise familiedomstoler på tingrettsnivå, med spesiell kompetanse på familierett, barnevern, vold og overgrep i hjemmet og i nære relasjoner. Denne domstolen skal overta sakene fra Fylkesnemnda for barnevernssaker, som legges ned.

God, rettferdig kriminalomsorg med rehabilitering

Helsepartiet vil ha en kriminalomsorg som hindrer tilbakefall og er uten ventetid på soning. Kriminalomsorgen har vært underfinansiert de siste åtte årene. Rammevilkårene for tjenesten må bedres. Særlig for kvinner og yngre voksne må vi utvikle og benytte flere soningsalternativer. Norge bør også opprette en egen, faglig godt bemannet enhet, for psykisk syke og forvaringsinnsatte. Barn skal sone på egne institusjoner, adskilt fra ordinære fengsler.

Helsepartiet vil ha

- økt bruk av soning med elektronisk fotlenke.
- økt bruk av samfunnstjeneste, spesielt for unge lovbrøyttere.
- bedre soningsforhold for kvinner.
- bedre soningsforhold på egne institusjoner for innsatte med psykiske lidelser.
- bedre tilrettelegging for familiebesøk i fengsel.

Sikre behandling og stoppe ruspåvirkede og psykisk syke lovbrøyttere.

Mange lovbrudd blir utført av ruspåvirkede og psykisk syke mennesker. Slike lovbrudd må forebygges på ulike måter. Særlig vil Helsepartiet sikre at lovbrudd ikke er en konsekvens av manglende medisinsk behandling.

Bedre sikkerhet til sjøs.

Helsepartiet vil ha like regler til sjøs som i veitrafikken. Økningen i alkoholbruk til sjøs utgjør en helsefare for den påvirkede, mennesker om bord og andre sjøfarende. Derfor vil Helsepartiet ha lik promillegrense til vanns som til lands.

Arbeidsrett; helse på arbeidsplassen og bedre varslervern

Til tross for økt fokus på betydningen av varsling, for demokratiet og innbyggernes sikkerhet, har det ikke blitt lettere å være varslere i Norge. I store deler av helsesektoren opplever ansatte en frykttkultur, som hindrer nødvendig varsling og utsetter pasienter og ansatte for risiko. Lojalitetsplikten hindrer offentlig ansatte i å gi demokratiet innsyn i kritikkverdige forhold, i tjenestene.

Ansatte som våger å si fra om kritikkverdige forhold, har blitt utsatt for trakassering, falske saker, fjerning av arbeidsoppgaver, degradering og oppsigelse. Varslere har hatt problemer med å få ny jobb, flere har fått ødelagt sin yrkeskarriere, sin familie, økonomi og sosialt liv. Mye sykdom og uførhet kan kobles direkte til uakseptable forhold på arbeidsplassen.

Helsepartiet vil

- sikre varslere et reelt rettsvern.
- at arbeidstakere som påberoper seg rett til varslervern, skal få adgang til fri rettshjelp, betalt av staten, dersom de blir forsøkt oppsagt fra sin stilling innen en periode (f.eks. 3 år), etter at varslervernet er påberopt.
- at rettsreglene må endres, slik at det er arbeidsgiver som må gå til søksmål for å avslutte et arbeidsforhold, dersom den ansatte har varslerstatus.

Internasjonal rett - EØS

Helsepartiet har ikke tatt stilling til om EU/EØS er den beste formen for samarbeid med andre nasjoner. Vi ser at motreaksjonen over de siste ti-årenes globalisering, slår ut i krav om mer selvstyre. Helsepartiet mener at Norge, på en del områder bør være selvstyrt. På andre områder har norske innbyggere fått sine rettigheter ivaretatt, nettopp på grunn av juridiske bindinger til andre land, gjennom blant annet EØS-avtalen. Uten denne, ville ikke norske innbyggere hatt mulighet til å besøke andre land, samtidig med mottak av midlertidige ytelser fra NAV (jfr NAV-skandalen). Tilsvarende arbeider ESA i 2021 (kontrollorganet for EØS-avtalen), med en stevning mot Norge, fordi våre myndigheter nekter syke mennesker retten til behandling i andre land, selv når ingen behandling finnes i Norge. Dette er trolig også brudd på menneskerettighetene.

Til tross for pandemi og reiserestriksjoner, lever vi i et internasjonalt samfunn der vi kjøper og selger varer til og fra utlandet. Norge trenger lover og reguleringer for vår samhandling med andre land. Det samme gjelder når mennesker fra andre land ønsker å besøke eller bosette seg i Norge. Lover og regler trykker og regulerer våre muligheter.

Helsepartiet ser det som nødvendig å ha et velfungerende samarbeid med andre land. EØS-avtalen gir muligheter, samtidig som den også gir noen uheldige konsekvenser. Beslutninger som tas av EU-domstolen får direkte konsekvenser for våre lover og regler. Gjennom EØS-avtalen har vi akseptert å følge EU-domstolen og forholde oss til de beslutninger som tas der, uten å være en del av EU. Dette er noen ganger en fordel for våre innbyggere, andre ganger en ulempe.

Helsepartiet registrerer at det oppstår situasjoner hvor våre myndigheter åpenbart ikke klarer å følge med på det som skjer i EU/EØS. Noen ganger har våre myndigheter ikke forstått regelverket eller konsekvensene (som i NAV-skandalen) og delvis har våre regjeringer ikke evnet å sette gode nok grenser for hva Norge skal bestemme selv og hvilke regler vi ønsker å følge.

Helsepartiet vil ha større demokratisk åpenhet og kunnskap om konsekvensene av internasjonale samarbeid. Dette må presenteres slik at innbyggere kan forstå konsekvensene og ta stilling til om vi fortsette som medlem av EØS, kreve nye forhandlinger eller gå ut av avtalen.

Ulik levestandard i verden skaper uro

Levestandarden i verden, er og vil være, i mange år fremover, svært varierende, fra stor fattigdom til enorm rikdom. Dette er forskjeller som skaper uro, bidrar til krig, kriminelle handlinger og bevegelser i befolkningen. For Helsepartiet er det helt naturlig at mennesker vil søke til steder hvor de kan oppleve trygghet, både for helse og økonomi. Ulikheter i kulturer, verdsett og økonomi, bidrar til økt kriminalitet. Desperate mennesker, uten økonomiske midler, forsøker å skaffe seg penger til

livsopphold der de ser muligheter. Andre ser muligheten for å utnytte situasjonen og bruker mennesker i vanskelige livssituasjoner, til å oppnå fordeler på egne vegne.

Med stor internasjonal ferdsel og samhandling, er norsk politi avhengig av god kompetanse og godt samarbeid med kollegaer i andre land, for å forhindre, etterforske og stoppe kriminalitet, på tvers av landegrensene. Samtidig skal politiet evne og ha kapasitet til å møte alle mennesker med respekt, uavhengig av hvilken situasjon den de møter har havnet i, selvforskyldt eller på grunn av andre. Helsepartiet vil jobbe for å bedre levekårene også for mennesker som ikke bor i Norge.

15. SAMFUNNSSIKKERHET OG BEREDSKAP.

Beredskap handler om å være forberedt på alvorlige hendelser, vi ikke ønsker skal skje. Forebygging, for å motvirke katastrofer som kan oppstå på grunn av værforhold, ulik levestandard og kulturelle konflikter, er svært viktig for Helsepartiet. Likevel vet vi, at det oppstår situasjoner som krever rask handling fra politi, hjelpemannskaper og helsetjenester, i mindre og større omfang. Vi må være forberedt på små og store ulykker, små og store terror og krigsrelaterte hendelser innenfor og utenfor våre grenser. Vi skal alltid være beredt til å hjelpe, i Norge og internasjonalt.

Vår beredskap skal sikres tilgang på oppdatert kompetanse, moderne utstyr og viktige samarbeidskonstellasjoner. Helsepartiet vil ha en beredskap som ligger i forkant og som kan bidra til å forebygge uønskede hendelser. Beredskap og sikkerhet omfatter også akutt helsehjelp for den enkelte og pandemier.

Helseberedskap for folk i hele landet

Responstid, skal til 90% av befolkningen, settes til 10 minutter i tettbebygde områder og 20 minutter utenfor tettbebygde områder.

Helsepartiet vil

- redusere beleggsprosenten på norske sykehus til 78 prosent, som er snittet i OECD. I dag er Norge på 92 prosent (2019).
- bedre smittevernet og sørge for gode muligheter til å vareta og isolere pasienter med smittsomme sykdommer, i hele landet.
- sørge for at Norge har tilstrekkelige kriselagre med nødvendige medisiner og utstyr.
- innføre bemanningsnorm på alle ambulanser, med minst en spesialsykepleier/paramedic og en ambulanséfagarbeider på hver ambulanse.
- at responstid for ambulansetjenesten skal lovfestes.
- innføre ETT nødnummer.

Forsvarspolitik

Helsepartiet har som hovedmål, at forsvaret skal forebygge krig og konflikter, og hevde Norges suverenitet. Det militære forsvar er statens skarpeste maktmiddel og derfor kreves demokratisk, politisk kontroll og en oppslutning i befolkningen for forsvaret.

Forsvarets hovedoppgave er å forebygge krig, med basis i NATO-medlemskapet.

Verneplikt

Helsepartiet går inn for almen verneplikt for kvinner og menn.

Hæren

Helsepartiet vil ha en økt satsing på hæren og styrke landforsvaret av Norge i alle regioner.

Heimevernet

Helsepartiet vil ha en økt satsing på Heimevernet, med avdelinger i alle fylkene. Heimevernet skal ha ressurser og evne til å utføre de oppdragene de har ansvar for. Helsepartiet mener de gjentatte nedprioriteringene som Heimevernet har vært utsatt for, ikke er i samsvar med den sikkerhetspolitiske situasjonen.

Internasjonale operasjoner

Helsepartiet mener at freds- og diplomatisporet, skal være det virkemiddelet man primært benytter overfor andre stater og folk. I situasjoner der militær makt er påkrevet for å bringe situasjonen under kontroll, forhindre folkemord eller andre ekstreme overgrep mot sivilbefolkningen, må Norge være villig til å ta sin del av et internasjonalt ansvar, basert på vedtak i FN.

Veteraner

Helsepartiet mener vi har en sterk forpliktelse til å ivareta våre veteraner på en verdig og respektfull måte.

Helsepartiet vil

- styrke arbeidet mot terror
- sikre fortsatt norsk medlemskap i NATO og bevare et godt forhold til våre allierte i forsvarsalliansen
- styrke den nasjonale evnen til krisehåndtering
- at Norge fortsatt skal kunne bidra til internasjonale, militære operasjoner, som har en klar forankring i folkeretten
- ha en balansert forsvarsstruktur, med velfungerende kapasiteter innenfor både Hæren, Sjøforsvaret, Luftforsvaret og Heimevernet
- prioritere økt kapasitet med operative enheter i alle tre forsvarsgrener i nordområdene og vise tilstedeværelse ved å beholde militære baser, anlegg og ledelsesfunksjoner i Nord-Norge
- prioritere oppgradering og tilrettelegging for kvinner i Forsvaret, både i førstegangstjenesten og for videre tjeneste i forsvarsgrenene
- øke ressursene til de frivillige redningstjenestene, for å styrke den lokale beredskapen.
- organisere brann- og redningstjenesten, for å sikre heltidsledelse og bedre tjenester
- øke samtreningen mellom nødetatene, samt mellom nødetatene og de frivillige organisasjonene
- styrke Kystvakten og raskt få på plass den lenge etterlengtede helikopterkapasiteten, for å trygge miljøet i ei sårbar sone og skjøtte det viktige arbeidet i den nasjonale miljøberedskapen langs kysten og på havet
- redusere beredskapstjenestenes digitale avhengighet
- sørge for at våre veteraner blir fulgt opp på en verdig måte.